

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ

İLETİŞİM FAKÜLTESİ

“KKTC’DEKİ ÖZEL
TELEVİZYONLARIN GELİŞİMİ”

MEZUNİYET PROJESİ

DANIŞMAN:
YRD.DOÇ.DR.NERİMAN SAYGILI

HAZIRLAYAN:
FERİT ÇOBAN
Radyo-TV- Sinema
Bölümü
960323

Lefkoşa, 2001

ÖNSÖZ

Televizyonlar insan hayatında ve yaşam tarzında oldukça büyük etki yaratan bir iletişim aracıdır. Daha kısa bir süre önce siyah beyaz yayınla başlayan televizyon yayıncılığı önce renklendi sonra çok kanallı hale geldi. Ama televizyon yayıncılığının bugünkü düzeye gelmesinde en önemli etkiyi özel yayıncılığa izin verilmesi yaptı. Özel yayıncılık sayesinde TV kanalları çoğaldı. Kanallardaki artış rekabeti ve daha kaliteli yayını getirdi. Yeni kanallar yanı sıra uydu sistemleri sayesinde de izlenebilir kanal sayısı giderek artmaktadır. Son olarak da Digital sistemlerle izlenebilir kanal sayısı nerede ise sınırsız hale geliyor. Çalışmamız televizyon yayıncılığındaki bu hızlı gelişimi ve değişimi, değişimi etkileyen faktörleri ve ilerisi için beklentileri içerecektir. Ayrıca bu özelleşme sayesinde artan televizyon yayıncılığının zararlarını önlemek için yasal yeterlilik var mı yok mu araştırılacaktır.

Bu tezin hazırlanmasında emeği geçen herkese ve başta tez danışmanın Yrd. Doç. Dr. Neriman Saygılıya en içten teşekkürlerimi arz ederim.

Haziran 2001

Ferit Çoban

GİRİŞ

Televizyon hiç kuşkusuz 20. Yüzyılın en büyük buluşlarından biri, iletişim, eğitim ve eğlence alanlarında ortaya çıkan en büyük devrimdir. Halk yığınlarını eğitmek için de, eğlendirmek için de sınırsız olanaklar getirmiştir. Sesle görüntüyü bir anda evin içine aktaran bu büyüklüğün büyük küçük herkes üstünde egemenlik kurduğu bir gerçektir. Bizim gibi gelişmiş ülkelerde her evde en az bir televizyon vardır. Hatta pek çok evde bu sayı daha da yüksektir. Evlere buzdolabı ve çamaşır makinesinden önce TV girmektedir. Şu sayılar TV'nin yığınları ne ölçüde etkisine aldığına en açık kanıtıdır: ABD'de 18 yaşına kadar gelinceye dek bir öğrenci 12,000 saatini okulda, 15,000 saatini TV karşısında geçirmektedir. Bir Amerikalı çocuk günde ortalama üç saat, Japon çocuğu 5-6 saat TV izlemektedir. TV ye "Aptal Kutusu" bütün gününü TV karşısında geçirene de "TV alıkları" denmesi boşuna değildir.

Televizyonun özel kuruluşlar elinde olduğu ABD gibi ülkelerde TV yayıncılığı en kazançlı işlerin başında gelir. Yalnız çocuklarla ilgili reklamlar 600 milyon dolarlık gelir sağlar. Amerikalı çocuk bir yılda ortalama 2,500 reklam izlemektedir. En çekici gösterileri en yeni filmleri sunan TV yayın kuruluşları en çok para kazanır. Amaç izleyiciyi en kolay, en çekici yoldan etkilemektir. Bebekler konuşmaya başlarken ilk duydukları sözler, günde yüzlerce kez yinelenen reklamlardır.

Türkiye'de yapılan bir araştırma, annelerin yüzde doksan beşinin yavrularına TV'de reklam edilen çerez, yiyecek ve içecekleri aldıklarını ortaya koyuyor. Çocuklar ana babalarına baskı, yalvarma, tutturma yoluyla en gereksiz şeyleri alırtabiliyorlar. İletişim bir bilginin, bir görünüş ya da davranışın yayınlanması süreci olarak tanımlanmaktadır. Televizyonun önde gelen işlevleri arasında eğlendirici ve öğretici nitelikleri sayılabilir. Bunun yanında televizyon, bireylerin kendilerini tanıyabilmelerine, kişiliklerini geliştirebilmelerine ortam

hazırlayan, zaman zaman onlara düşünme ve eleştirme fırsatı veren önemli bir aygıttır.

TV görsel ve işitsel duyulara yönelik etkili bir kitle iletişim aracı olması sebebi ile, olumlu hizmetlerinin yanı sıra, iyi değerlendirilmediği takdirde olumsuz sonuçlara da sebep olmaktadır. TV olumlu bir yayın kaynağı olmasının yanında, aile içi ve dışı toplumsal etkileşimi en alt düzeye indirdiğinden, sosyal açıdan olumsuz etkisi olabilir. Artan televizyon kanalları ve muhtemel olumsuz etkilere karşı yasal tedbirler kaçınılmazdır.

Çalışmamız iki ana bölümden oluşacaktır. Birinci bölümde dünyadaki gelişmeler ve Türkiye'deki, özellikle de özelleştirme süreçleri ele alınacaktır. İkinci bölümde ise KKTC'deki duruma bakılacaktır. Çalışma yorum ve önerilerle bitirilecektir.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	I
GİRİŞ.....	II
İÇİNDEKİLER.....	III

BİRİNCİ BÖLÜM

I. DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE TV YAYINCILIĞINDA

ÖZELLEŞME SÜRECİ.....	1
1.1. Avrupa'da Televizyon Yayınındaki Değişim Sürecinin Etkileri.....	1
1.2. Değişim Sürecinin Etkileri.....	2
1.2.1. Dünyadaki Teknolojik Gelişmeler.....	2
1.2.2. Dünya Ekonomisindeki Değişimler.....	4
1.2.3. Toplumsal ve Siyasal Değişimler.....	7
1.2.4. Reklam Gelirlerinin Paylaşılması.....	8
1.3. Türkiye'de Özel Televizyon Yayınıncılığının Başlaması ve Gelişimi.....	9
1.3.1. Türkiye'de Özel Televizyonculuğun Başlamasına Yol Açan Gelişimler.....	11
1.3.2. İlk Özel Televizyon Yayınıncılığının Başlaması.....	12
1.3.3. Özel Televizyon Yayınıncılığının Yaygınlaşması.....	14
II. TÜRKİYE'DEKİ BELLİ BAŞLI ÖZEL TELEVİZYON KANALLARI.....	15

İKİNCİ BÖLÜM

I. GÜNÜMÜZDE KKTC'DE TV YAYINCILIĞI.....	23
1.1. Özel TV Yayınıncılığının Yasal Düzenlemesi.....	23
1.2. Özel TV'lerin Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanunun Getirdiği Düzenlemeler.....	25
1.3. Günümüzde Özel TV Yayınlarının İçeriği.....	27

II. KKTC'DE KAMU VE ÖZEL RADYO VE TV'LERİN

KURULUŞ VE YAYINLARI YASASININ İÇERİĞİ.....	29
2.1. Özel Radyo ve TV Kuruluşlarının Yükümlülüğü.....	29
2.2. Özel Radyo ve TV Kuruluşları Nasıl Kurulur?.....	31
2.3. Özel Radyo ve TV'lerin Teşkilat ve Organları	38

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

I. KKTC'DEKİ ÖZEL TELEVİZYONLAR	40
1.1. Kanal T.....	40
1.2. Genç TV.....	42
1.3. Akdeniz TV.....	43
1.4. Kıbrıs TV.....	44

II. KKTC'DE ÖZEL TV'LERİN İZLENİRLİLİĞİ

2.1. Kanal Tercihleri.....	44
2.2. Genel Değerlendirme.....	45

SONUÇ.....	45
KAYNAKÇA.....	48
DİZİN.....	50

BİRİNCİ BÖLÜM

I. DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE TV YAYINCILIĞINDA ÖZELLEŞME SÜRECİ

Radio yayıncılığı televizyon yayıncılığından çok önce başladı. Ancak radyo yayıncılığındaki tekelleşmenin kalkması televizyon yayıncılığının özele açılması ile nerede ise aynı zamana denk gelir. Türkiye'de 1927'de başlayan radyo yayıncılığındaki devlet tekeli ve denetimi 1980'lerin sonlarında fiilen kırılmaya başladı. Ülke sınırları dışından yayına başlayan televizyon kanalları ardından birbiri ardına açılan özel radyolar, ülkede elektronik yayıncılıkta yeni bir dönemin başlamasına neden olmuştur. Gerek İtalya'da, gerekse Yunanistan'da görülen fiili durumun, hukuki düzenlemede gecikme nedeniyle yarattığı olumsuz sonuçların bilinmesine karşın, aynı durumun Türkiye'de yaşanması engellenememiştir. Türkiye'de hukuki düzenlemeler özel kanalların yayılmasından sonra yapılabildi. Gelişen toplum ve ihtiyaçlar sayesinde oluşan baskı devleti yasal düzenlemeleri yapmaya zorladı.¹

1.1 Avrupa'da Televizyon Yayıncılığındaki Değişim Sürecinin Etkileri

Televizyon ilk olarak Avrupa ülkelerinde yayına başladı. İlk televizyon kanalları her zaman için devletler tarafından kuruldu. Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde ve televizyon yayıncılığında 80'li yıllarda yaşanan devlet tekelinin kalkmaya başlaması süreci çeşitli nedenlerin varlığı ve bunların birbirlerini etkilemeleriyle gerçekleşmiştir. Örneğin İngiltere'de ticari şirketlerden oluşan bağımsız televizyon kuruluşunun (ITV) 1954 yılında yayıncılık hakkını elde ederek devlet tekeline son vermesi olayı yaşanmışsa da, Avrupa'nın diğer ülkelerinde genellikle

¹ Cankaya, Özden, "Dünden Bugüne Radyo Televizyon", Beta Basım Yayın, İstanbul 1997, s. 71

devlet tekeli sürmüştür. İngiltere’de tekelin kırılmasının ekonomideki liberal uygulama nedeni ile nispeten daha kolay olmuştur.

Kamu yayıncılığı modeli sürerken, reklam yayınlarına izin verilmeyen bazı ülkeler dışında kalanlar, gelirlerini ruhsat ücretleri ve reklam gelirlerinden karşılamaktaydılar. Kamu yayıncılığı anlayışı içinde reklamdan gelir sağlamak, ticarileşmeye yol açan nedenlerden biri olmuştur. Fransa, Belçika, Danimarka, Norveç ve İsveç gibi ülkeler dışında kalan diğer tüm ülkelerde, zamanla reklama yer verilmiş ve reklam bu yayın kuruluşlarının önemli bir gelir kaynağı olmuştur. Ne var ki özel televizyonlar arasında rekabetin yaşanmaması nedeniyle, programların reklamlardan etkilenmeleri ve reklamlar tarafından yönlendirilmeleri önemli ölçüde engellenmiştir. Bütün değişimlere karşın, 1980’li yıllara gelene değin Avrupa ülkeleri kamu yayıncılığı modelini sürdürmüşlerdir. Bundan sonra ise Thatcher’le esmeye başlayan özelleştirme furyası televizyon yayıncılığını da etkilemiştir.

1.2 Değişim Sürecinin Nedenleri

Sürecin yayılmasına bir neden olarak genelde bir özelleştirme dönemine girilmesini gösterebiliriz. Bu dönemde başta İngiltere’de olmak üzere pek çok önemli devlet kuruluşu özelleştirildi. Pek çok alanda da daha önce özel sektöre izin verilmezken verilmeye başlandı. 80’li yıllarda hızlanan değişim süreci; özel radyo ve televizyonculuğun Avrupa ülkelerinde de başlamasına ve yayılmasına neden olmuştur. Dünya ekonomisinde yaşanan değişimler, teknolojik gelişmeler, siyasal ve kültürel nedenler, özel radyo ve televizyon yayıncılığının hızla gelişmesini sağlamıştır.

1.2.1 Dünyadaki Teknolojik Gelişmeler

1980 öncesinde dünyada bir çok ülkede enflasyon oranında yükselme ve işsiz sayısında artış görülmektedir. Gelişmiş Batı ülkeleri, başta Japonya olmak üzere sanayileşen doğa ülkeleriyle yarış etmek zorunda kalmışlardır. Gelişmiş Batı ülkeleri zorlandıkları bu durum

karşısında, ekonomi politikalarını gözden geçirmek zorunda kalmışlar ve yeni arayışlara yönelmişlerdir. Özel girişimin benimsendiği ekonomik düzen içinde, devletin müdahalesini önceden "Keynes"ci yaklaşım yerine, Amerikalı iktisatçı Friedman'ın serbest piyasa ekonomisinin etkinliğinin ve kusursuzluğunun gücüne inanan ve devletin ekonomiye müdahalesini en aza indirmeyi amaçlayan görüş geçerlilik kazanır.² Devletin ekonomik yapı içindeki rolü en aza indirilmeye çalışılır. Piyasa ekonomisini kamu müdahalelerinden arındırma girişimleri Amerika Birleşik Devletlerinden sonra Avrupa'da da benimsenmeye başlanmıştır. İngiltere'de Başbakan Thatcher'in ekonomik politikasında belirgin olarak görülen özelleşme hareketi, Sovyetler Birliğinde Gorbaçov'un iktidara gelmesiyle Doğu Bloku ülkelerini de etkilemeye başlamış ve SSCB'nin dağılmasıyla yeni yönetimlerin serbest piyasayı hedefleyen girişimleriyle yaygınlık kazanmıştır.

Dünyadaki gelişimlerin hız kazanması, on yıl gibi kısa bir sürede, özelleşme ve küreselleşme kavramlarının, gelişmiş ülke sınırlarını aşarak eski Doğu Bloku ülkeleriyle, gelişmekte olan ülkelerde de geçerlilik kazanması sonucunu doğurmuştur.

Komünist bloğun çökmesinden sonra ideolojik temelleri iyice sağlamlaşan yeni ekonomik düzenin amacı; tüm ülkelerin dünya pazarıyla bütünleşmesi ve mal-hizmet-sermaye hareketlerinin tamamen serbestleştirilmesiyle küreselleşmenin gerçekleştirilmesidir.³ Böylece, dünyanın yeni ekonomik düzeninde, devletlerin temel görevleri dışında çok küçüldükleri, özel girişimin dünya ekonomisiyle rekabet koşullarında bütünleştiği bir dünya ekonomik yapısı amaçlanmıştır.

Dünya ekonomisindeki bu değişimler, Türkiye'yi de etkilemiş ve yeni arayışlara gidilmiştir. 1979'daki ara seçimlerden sonra, Ecevit hükümetinin istifasıyla, yönetime gelen Adalet Partisi azınlık hükümeti Türkiye için yeni bir önlemler paketi hazırlamaya girişmiştir. Bu

² Kazgan, Gülten, "Ekonomide Dışa Açık Büyüme", Altın Yayınları, İstanbul 1985, s.19-29.

³ Pekman, Cem, "Televizyonda Özelleşme", Beta Yayınları, İstanbul, 1997, s.23.

önlemler paketi 24 Ocak 1980'de açıklanmış ve uygulamaya konulmuştur. Bu önlemler paketinde, dünyadaki gelişmelere koşut olarak, devletin rolü çok daha fazla azaltılmış ve piyasa güçlerine ağırlık verilmiştir.⁴ Türk ekonomik ve siyasal yaşamında "24 Ocak Kararları" diye anılan bu önlemler paketi Türkiye'de pek çok konuyu etkilediği gibi, radyo ve televizyonda özelleşme sürecini de etkilemiştir.

1.2.2 Dünya Ekonomisindeki Değişimler

Dünya ekonomisi geliştikçe, insanların alıom gücü arttıkça taleplerde de değişimler oldu. Eskiden televizyon almak lüks iken artık uydu sistemleri yayılmaya başladı. 20. yüzyılın son çeyreğinde, teknolojik gelişmeler; "iletişim devrimi" kavramını yaratacak kadar hızlı bir değişim süreci göstermişlerdir. Bilgi iletim kapasitesi çok büyük ölçeklerde genişlemiş, uydu iletişimi aracılığıyla, bilgiye ulaşmak için zamanın ve yerin önemi kalmamıştır. Teknolojik gelişme nedeniyle sağlanan hız; dünya çapında bilginin dolaşımına, bilgisayar ağları aracılığıyla işlemlerin yapılmasına ve çok uluslu şirketlerin faaliyetlerinin küreselleşmesine yol açmıştır. 80'li yılların başlarında, Avrupa ülkelerinde, yetkili kurumların TV yayını yapabilecek kuruluşlara ek frekanslar tahsis etmesi sonucunda yeni televizyon istasyonlarının açılmasıyla yeni televizyon kanalları ortaya çıkmıştır. Uluslararası frekans paylaşımı uyarınca, Avrupa ülkelerinde üç ya da dört ulusal çaplı televizyon yayını yapılabilirken, bazı Avrupa ülkelerinde bu sayı artmıştır.

1982'de Channel 4, bağımsız yapımcılardan sağladığı programları yayınlayan özel bir kanal olarak kurulmuştur. Fransa'nın ilk şifreli kanalı Canal Plus 1984'de yayına girmiştir. Telediffusion de France, Fransız yayıncılığının özelleştirme istekleri doğrultusunda yeni istasyonların kurulmasının olanaklı olduğunu açıklamış, 1986'da La Cing ve TV-6 yayına başlamışlardır.

⁴ Schick, Irwin C. - Tonak, Ertuğrul A., "Uluslararası Boyut: Ticaret, Yardım ve Borçlanma, Geçiş Sürecinde Türkiye", Belge Yayınları, İstanbul, 1987, s.377-378.

Almanya'da da televizyonlar için karasal yayın olanakları aranmış, "Deutsche Bundespost" bir çok yeni frekans bulmuştur. Uydu ve kablo, yolıyla yayın yapan özel kanallar RTL Plus ve SAT-1 bu frekansların bir bölümünü alarak karasal yayına geçmişlerdir.⁵

İtalya'da da, ülkenin çeşitli yerlerine kurulan ara istasyonlardan, önceden kaydedilmiş programlar aynı anda yayınlanarak ulusal yayına geçilmiş ve fiili bir durum yaratılmıştır. Bu fiili durum İtalya'nın kamusal yayın kurumu RAI'in yayın tekeli kırılmıştır.

1980'li yıllarda, karadaki verici istasyonların sayılarının arttırılması ile ulusal çapta yeni televizyon istasyonları açılmıştır. Devletlerin, konuya liberal bir biçimde yaklaşmaları, ticari amaç güden yayıncıların isteklerinin gerçekleşmesine uygun bir ortam yaratmıştır.

Kablolu yayınların gelişmesi de; özel televizyon yayıncılığını etkileyen teknolojik nedenlerden birisidir. 1949'da ABD'de, televizyon yayınlarını net izleyemeyenlerin evlerine, yayının kablo ile iletilmesiyle başlayan kablolu yayın, yıllar geçtikçe gelişmiş, havadan yayın tekniğinin doğurduğu bazı sakıncaları ve coğrafi özelliklerden ortaya çıkan izleme güçlüklerini gidermiştir. Devletin destekleyici politikaları ve yayıncıların artışıyla, ABD'de de 1980'lerin sonunda, 8000 dolayında kablo sistemi, Amerika izleyicisinin %80'ine hizmet götürme düzeyine ulaşmıştır.⁶

Fiber optik kablo, televizyonun yanında, tüm dijital enformasyon iletilerini (telefon, fax, dijital görüntü, interaktif servisler, vb) taşıyabilme özelliği gösterdiğinden, ISDN denilen dijital iletişim sistemlerinin bütünleşmiş bir şebeke içinde verilebilmesine olanak tanımakta, böylece televizyon yayıncılığında elektromanyetik dalgaları ortadan kaldırarak, doğal kaynaktan ortaya çıkan kısıtlamaların olumsuz etkilerini azaltmıştır. Kablolu yayınlar aracılığı ile izleyiciler, daha çok sayıda televizyon yayınına ulaşma şansına erişmişlerdir.

⁵ Pekman, s.43.

⁶ a.g.e, s.74

Avrupa'da İngiltere, Fransa, Almanya'da da kablolu yayınların 1980'lerden sonra gelişme gösterdiği görülmektedir. Ancak yüzölçümü açısından daha küçük ülkeler olan Belçika, Hollanda ve Lüksemburg'da kablolu yayından yararlanma oranı diğer ülkelere oranla daha yüksektir. Belçika'da evlerin %92'si, Hollanda'da %87'si, Lüksemburg'da %90'ı kablolu yayınlardan yararlanmaktadır.⁷

1945 yılında, Arthur C. Clarke'in ilk kez uydular aracılığıyla dünyayı kapsayan bir iletişim düzeni kurulacağına ilişkin düşüncelerinden bu yana, giderek artan iletişim uyduları patlaması yaşanmaktadır.

1965'te ABD tarafından ilk gerçek iletişim uydusu Early Bird'ün yörüngesine oturtulmasından sonra, daha geniş kapsamlı ve yayın amaçlı uydular uzaya fırlatılmışlardır.

Daha önceleri yalnızca karada (terrestrial) gerçekleştirilen televizyon yayınları, uydu yayıncılığının gelişimiyle doğrudan uydu yayıncılığı (Direct Broadcasting Satellite-DBS) iletişim uyduları teknolojileriyle birlikte büyük bir endüstrinin doğmasına neden olmuştur.⁸ Televizyon yayınların doğrudan iletmek üzere tasarlanmış (DBS) uyduları televizyon yayıncılığının geleneksel teknolojisini temelden etkilemiştir. Karadan yapılan yayıncılığın ülke çapında verici, aktarıcı, alıcı istasyonları gibi pahalı yatırımlar gerektirmesine karşın, uydu yayıncılığının uzaydan gelen sinyalleri tüm ülkeyi kapsadığından bu tür yatırımlara gerek kalmamaktadır. Televizyon uydularının sayısı arttıkça, televizyon kanalı sayısı da artmakta ve uyduların kapsama alanı genişledikçe coğrafi sınırlar aşılmaktadır. Televizyon izleyicileri, uydu yayınları aracılığıyla, istedikleri televizyon kanalına bireysel olarak ulaşabilmektedirler, ya da kablo ve havadan yayın şebekeleriyle bağlantılı biçimde yayınları izleyebilmektedir.

⁷ a.g.e, s.74-79

⁸ Yengin, Hülya, "Ekranın Büyüsü", Der Yayınları, İstanbul 1994, s.23

1990'lı yılların başına gelindiğinde, dünyada uydu aracılığıyla yayın yapan kanalların sayısı 300'e ulaşmıştır. 1994-1997 yıllarında 70 uydunun uzaya fırlatılması planlanmıştır.

Bu gelişmeler, 1980'ler öncesinde devlet tekeli uygulanan ülkelerdeki durumu da etkilemiş, teknolojik gelişmelerin yasal düzenin önüne geçtiği gerçeğini ortaya koymuştur.

1.2.3. Toplumsal ve Siyasal Değişimler

Gelişen iletişim sayesinde insanlar birbirleri ile daha çok etkileşime geçmişlerdir. Dünyada yaşanan çeşitli olaylar, karşılıklı etkileşim içinde yeni toplumsal anlayışları ve siyasal yaklaşımları da birlikte getirmişlerdir. İkinci dünya savaşından sonra, ekonomik açıdan yaralarını saran, toplumsal gelişmeyi sağlayan ülkelerde, bunu başaran devlet yapısının daha değişik taleplerle sorgulandığı görülmektedir. Sosyal devlet, refah devleti kavramı yeterli olmamakta, daha çok demokratik katılım istenmektedir. 1970'li yıllarda görülmeye başlayan çevreci hareket, feminist hareket, anti-nükleer ve barış hareketleri daha farklı bir devlet isteğini ortaya koymaktadır. Bu yeni arayışları temsil eden siyasal partiler, toplum yaşamında yerlerini almışlardır. Toplumdaki baskı grupları, siyasi gücün merkezden bölgesel ve yerel yönetimlere kaydırılmasını ve daha çok kurumsal özerklik ister duruma gelmişlerdir. Bu değişimlerin sonucu "neo-liberalizmi" benimseyen siyasal partiler, devletin ekonomik rolünü azaltarak "büyüyen" devleti "küçültme"yi amaçlamışlardır. Devlet harcamalarının kısılması, bu harcamaları yapan kadroların kaldırılması ve özelleşme ile küçülen devlet, piyasa şartları tarafından yönlendirilerek, özel teşebbüs canlandırılacak ve ekonomiye dinamizm getirilecektir. Küçülen devletle birlikte bireyler de özgürleşecektir.⁹ Özgür ve girişimci bireyler, kendi yetenekleriyle yeni iş alanları yaratarak, ekonomiyi büyüteceklerdir.

⁹ Şaylan, Gencay, "Değişim, Küreselleşme ve Devletin Yeni İşlevi", İmge Yayınları, Ankara 1995, s. 89-91

Avrupa'da gelişen çağdaş sol akımlar da; ekonomide devletçiliği, teknik ve siyasal alanda merkeziyetçiliği reddetmektedir. Geleneksel düzenin karşısına; kültürel çoğulculuk, yerel yönetimlerin daha çok güçlendirilmesi ve vatandaşların her türlü toplumsal konuda karar alma sürecine katılmaları istekleriyle çıkmaktadırlar.¹⁰

Tüm bu toplumsal değişimlerin sonucunda, gelişmiş ülkelerde, özellikle Avrupa'da, ekonomik büyüme ve bu ekonomik büyümeden daha çok pay isteyen bireyci bir kuşak ortaya çıkmıştır. Bireyci ve daha çok tüketmek isteyen bu kuşak, devletin tekelindeki radyo ve televizyonlardan tek yönlü iletilerden oluşan yayını da yeterli görmemektedir. Dinleyici ve izleyici olarak, yayının oluşmasına da katılmak istemektedir. Avrupa'da örnekleri görülen alternatif radyolar, bireylerin bu gereksinimlerini karşılamışlardır. Özgür, özel ve yerel radyoların, özellikle devlet tekelinin güçlü olduğu ülkelerde birdenbire artışı rastlantısal olmasa gerektir. Yerel radyoların ortaya çıkışı ve sayılarının hızla artması, gelişmiş Avrupa ülkelerindeki geleneksel iletişim düzenini sarsmaları, değişen devlet anlayışlarının, ekonomik isteklerin ve toplumsal değişimin sonuçlarıdır.

Radyolar aracılığıyla devlet tekellerinin delinmesi, değişik çıkar ve düşünce gruplarının yayın sürecine katılmaları, 80'li yıllarda aynı değişimlerin televizyon yayıncılığında görülmesine de ortam hazırlamıştır.

1.2.4 Reklam Gelirlerinin Paylaşılması

Avrupa'da kamu yayıncılığı düzeni içinde reklam yayınlarına yer verilmesi, reklam harcamalarından önemli bir payı olan yazılı basının gelirini azaltmıştır. Yazılı basın azalan reklam gelirini yeniden elde etmek istemiştir. Teknolojik gelişmenin sunduğu yeni olanaklar olan; uydu yayınları, video ve kablolu yayın yazılı basının reklam gelirlerini azaltmada bir başka etken olmuştur. Bu nedenlerle; televizyon yayıncılığı yapmak soruna bir çözüm olarak görülmüştür.

¹⁰ Pekman, s. 34

Televizyonu bir reklam ve pazarlama aracı olarak kullanmak isteyen reklam verenler de, radyo ve televizyonun devletin tekeliinden çıkarılarak, ticarileşmesi için baskı oluşturmışlardır.

Ürünlerin uluslararası pazarda tanıtılması ve tüketilmesi bu baskıyı ulusal sınırların da ötesine taşımıştır. Kamu hizmeti yayıncılığındaki işlevlerinden farklı bir işlev yüklenen radyo ve televizyonlar, ürünlerin reklamını ve pazarlamasını yapan araçlar olarak görülmeye başlanmıştır.

Bu yeni ekonomik, toplumsal ve siyasal anlayışlar sonucunda televizyon yayıncılığının da ticarileşmesi kaçınılmaz olmuş ve izleyiciler, reklam veren açısından müşteri konumunda algılanmaya başlamışlardır.

1.3 Türkiye'de Özel Televizyon Yayıncılığının Başlaması ve Gelişimi

Avrupa'da 1980'lerden sonra, radyo ve televizyon yayıncılığında devlet tekelinin kırılması, özel girişimin elindeki radyo istasyonlarının sayılarının artması ve yayıncılık alanındaki değişimler 1980'li yılların sonunda Türkiye'nin de gündemine yerleşti. Gelişmiş Avrupa ülkelerinde görülen alternatif radyolar, özgür radyoların değil de, ticari radyoların daha yaygın olarak ortaya çıkışları, ekonomik ve reklam gelirlerinin paylaşılması nedenlerinin ülkemizde daha etkin olduğu biçiminde yorumlanabilir.

Her konuda olduğu gibi Türkiye'de televizyon yayıncılığının önündeki en büyük engel siyasilerden geldi. İletiyi görememenin verdiği tutuculukla televizyon yayıncılığına engel olundu ve gerekli yasal düzenlemeler zamanında yapılmadı. Siyasal partiler 80'li yılların sonlarına gelindiğinde elektronik yayının özelleşmesine farklı yaklaşımlar sergilemişlerdir. ANAP, TRT tekelinin kaldırılması konusunda özel kesimden ve yerel yönetimlerden gelen isteklere olumsuz bakmaktadır. 1988'de yapılan Devlet-Medya İlişkileri Seminerinde Anavatan Partisi Genel Başkan Yardımcısı İlker Tuncay görüşlerini şöyle dile getirmektedir: "Bize göre Anayasanın öngördüğü mevcut sistem

demokrasiyi içine sindirmiş iyi niyetli iktidarın ve konuyla ilgili diğer devlet organlarının vatandaşa radyo televizyon yayıncılığı alanında iyi hizmet götürmesine müsait bir sistemdir. Zaten demokrasiyle yönetilen çok ülkede az çok benzeri bir sistem uygulanmaktadır. Anavatan Partisi tarafından özel yayıncılığın eğitim ve kültüre yönelik programlara yer vermeyeceği, reklam alabilmek için daha çok dinleyici çekecek eğlence türü programlara ağırlık vereceği öne sürülerek dolayısıyla TRT tekelinin kalkması için zamanın erken olduğu savunulmuştur.

SHP'de TRT için özerk bir yapı istemekte, ancak özel kesime yayın hakkı vermek için yayın tekelinin kaldırılması düşünülmemektedir. Özel yayın yapacak kuruluşların, devletin hazırlamış olduğu altyapıdan yararlanacağını ve yasal olarak toplumun her kesimine bu hak tanılsa bile yalnızca sermaye sahiplerinin bu haktan yararlanacağını ileri sürmektedirler. Tekelin dışına çıkarken, kimi çevrelere imtiyaz tanınacak, kimi çevreler ise parasızlık ve olanaksızlıktan bu imtiyazdan yararlanamayacaktır. Uygulamada özelleşme böyle gerçekleşeceğinden, çoğulculuk toplumun bütün katmanları açısından gerçekleştiremeyecektir. Çoğulculuk, toplumun tüm kesimlerinin, maddi olanaklarından bağımsız olarak katılacağı bir yayıncılık sistemi içinde gerçekleştirilmelidir.¹¹

DSP, sorunun genel rejim sorununda soyutlanamayacağı üzerinde duruyor, toplumsal örgütlerin, siyaset yapma haklarıyla birlikte, onların radyo ve televizyon istasyonları, kurmalarına olanak tanınmasını istiyordu.

DSP'ye göre; özelleşme onaylanırken, ilk önce, sendika, meslek kuruluşları ve siyasal partilerin özel radyo televizyon kurma ve bu olanaklardan yararlanmaları sağlanmalıdır.

DYP ise görüşlerini; "BBC gibi bir TRT ve yanında ITV'sini istiyoruz" diye özetlemektedir. Siyasal partilerin çoğunluğunun, özel radyo ve televizyonculuğu Türkiye için erken bulmaları ve çoğulculuğu sağlamakta yetersiz kalacakları endişelerini taşımalarına karşın, özel radyolar, başta belediyeler olmak üzere her geçen gün sayıları artarak

¹¹ a.g.e, s. 134

yayın hayatına başlamışlardır. Özel radyoculuğun, karlı bir iş olarak görülmesi de, bu radyoların yaygınlaşmasını hızlandırmış tır.

Türkiye'de 1986 yılından başlayarak, uzaydaki iletişim uyduları aracılığıyla yabancı televizyon yayınları izlenebilmekteydi. Yayın tekelinin devletin elinde bulunmasına karşın, TRT kurumunun yapabileceği bir yaptırım yoktu. Çünkü, izlenen yayınlar doğrudan doğruya Türkiye'ye yönelik yapılmıyordu. Pek çok Avrupa, Asya ve Afrika ülkesi gibi, ülkemiz de, Atlas ve Hint Okyanuslarında bulunan Intelsat uydularının kapsama alanı içinde bulunuyordu. TRT bu tarihte iki kanaldan yayın yapıyordu, ancak, uydu yayınlarını alabilecek çanak anteni olanlar, istedikleri sayıda televizyon kanalını izleyebiliyorlardı. Böylece, gün geçtikçe sayıları artan çanak antenler nedeniyle, TRT'nin yayın tekeli televizyon yayıncılığı açısından da fiilen kırılmış oluyordu.¹²

1.3.1 Türkiye'de Özel Televizyonculuğun Başlamasına Yol Açan

Gelişmeler

PTT, 26 Aralık 1988'de uydu aracılığıyla aldığı yabancı ülkelerin televizyon yayınların kablo yolu ile dağıtma pilot uygulamasına Ankara'nın Çankaya semtinde başlamıştı. PTT Uydu yer istasyonu Ankara Gölbaşı'nda 700.000 metrekairelik bir alan kaplamaktadır. Ankara'dan sonra, İstanbul, İzmir, Adana, Bursa, Konya, Kayseri, Gaziantep, Antalya, İzmit'ten oluşan 10 ile kablolu televizyon yayınının yapılması planlanmıştır.

PTT'nin uydudan çanak antenle aldığı yayını, abonelerine özel bir kablo çekerek, ulaştırma çabası, televizyon yayınlarında telif hakkı sorununu da birlikte getirmiştir. PTT'nin uydudan aldıklarını kablo ile izleyicilerine ulaştırması bir dağıtım işlemidir ve PTT'nin programları yeniden yayınlayarak para kazanmasını sağlamaktadır. PTT'nin kablodan evlere dağıttıkları kanallar arasında yer alan BBC, TV5, Europe, SAT-1,

¹² Cankaya, Özden, "Türkiye'de Özel Televizyon Yayıncılığı", Antrakt, Sayı:41, Şubat, 1995, s.50.

Eurosport gibi kanalların yetkilileri, PTT'nin yayınları izinsiz verdiğini öne sürerek sözleşme yapmak için baskı yapmaya başlanmışlardır.

PTT'nin uydu yayınlarını kablo ile dağıtma çalışması hem yabancı yayın kuruluşlarıyla, hem de RTYK ile arasında sorunlar doğurmuştur.

RTYK, PTT'nin Ankara'da başlattığı deneme yayınlarını TRT'nin yayın tekeli kıldığı gerekçesiyle durdurmasını istemiş ve durdurmadığı takdirde suç duyurusunda bulunacağını açıklamıştır. Ancak PTT bu uyarıları dikkate almamış, dağıtım şebekesinin kapsamını genişletme çabalarını sürdürmüştür.

TRT'nin yayın tekeli bu yollarla delinirken, Türkiye bir yandan da, kendi uydusuna sahip olma girişimlerini sürdürüyordu. 1990 Aralık ayında, Fransız Aerospatial firmasının Türksat'ın üretimini gerçekleştirmesi kararı kesinleşmişti. Türksat'ın TV ve radyo sinyallerinin yanısıra, hem sivil, hem de askeri telekomünikasyon bağlantılarını gerçekleştirecek nitelikte olması planlanmıştı. Türksat ile Türkiye, kendi ulusal sistemine sahip 15.ülke niteliğinde olacaktı.

1.3.2 İlk Özel Televizyon Yayınının Başlaması:

1989 yılı Ağustos ayında Avrupa'da Liechtenstein Prensliğinin başkenti Vaduz'da "Magic Box Incorporated" yayıncılık şirketi kurulmuştu. Rumeli Holding sahipleri Kemal ve Cem Uzam, kurdukları şirkete dönemin Cumhurbaşkanı Turgut Özal'ın oğlu Ahmet Özal'ı da ortak etmişlerdi.

Cumhurbaşkanı Özal, 1990 yılında ABD gezisi sırasında bir açıklama yaparak, yurtdışından Türkiye'ye yapılacak Türkçe televizyon yayınlarının yasal bir sakıncası olmadığını düşündüğünü, dış ülkelerden kanal kiralayanların Türkiye'ye yayın yapabileceği açıklıyordu. 200 "Magic Box Incorporated" şirketi de, Türkiye'ye yönelik televizyon yayını yapmak için Eutelsat'tan 2 kanal kiralamıştı.

Böylece dönemin Cumhurbaşkanı Özal, özel televizyonları destekleyen açıklamaları yanında, oğlunun özel bir televizyon şirketine

ortak olmasıyla, yasal düzenlemeler yapılmadan fiilen yayın tekelinin kurulmasına öncülük eder durumdaydı.

Magic Box adlı özel televizyon şirketinin yönetimine TRT eski genel müdürlerinden Tunca Toskay ve ekibi getirilmişti. Yönetim için bulunan bu çözüm, daha sonra her yeni kurulan televizyon kanalının personelinin TRT'den karşılama geleneğini de başlatmış oldu. Her yeni kurulan televizyon kanalıyla birlikte, yetişmiş ve nitelikli yayıncılar, yüksek ücretler karşılığında özel televizyon şirketlerinde görev almaya başlamışlardır.

1 Mart 1990 tarihinden başlayarak, Eutelsat F5 uydusundan test sinyallerini yayınlamaya başlayan Magic Box Star 1 kanalı 7 Mayıs 1990'da günde 5 saat yayına geçmiştir. Yayının Federal Alman uydu kanalı SAT1 stüdyolarından yapıldığı açıklanmıştır.

Magic Box'ın yayınlarını sürdürmesi bir çok tartışmaya yol açmıştır. Kimine göre; yurtdışından yayın yaptığı için yayınları yasaldı. Magic Box, Türkiye'deki futbol klüpleriyle ard arda anlaşmalar imzalayınca tartışmalar büyümüştü. Kimi hukukçular, hükümetin isterse Magic Box'ın yayınlarını durdurabileceğini belirtiyorlardı. Avrupa Konseyinin kararlarındaki ilkeye göre; bir ülke başka bir ülkeye yayın yapıyorsa, bu yayınla ilgili olarak, hangi yasaların uygulanacağına ilişkin bir anlaşma yapılmasının gerekli olduğunu ileri sürüyorlardı. TRT Yönetim Kurulunun hükümete başvurarak Magic Box'ın yayınlarının durdurulmasını isteyebileceği, hükümetin de Avrupa Konseyi kararları doğrultusunda Alman Hükümetinden Magic Box'ın yayınlarını durdurmasını isteyebileceği iddia ediliyordu. Ancak bu görüşler tartışma platformundan öteye geçememişti. Magic Box şirketinin sahipleri ise; anayasada uydu yayınlarıyla ilgili bir madde olmadığını ve kendilerinin bu boşluktan yararlandıklarını belirtiyorlardı.

RTYK, Star 1 yayınlarının, TRT tekelini çiğnediği gerekçesiyle hem Magic Box şirketi, hem de bu yayınların gerçekleşmesini sağlayan Eutelsat F-4 10 adlı uydu transponderinin kiralanmasına aracılık eden PTT Genel Müdürlüğü aleyhine Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına

başvurmuştur. Açılan soruşturma sonucunda; savcılık, Magic Box"ın Türk hukukuna bağlı olmadığına, bu nedenle CNN ya da BBC gibi kuruluşlardan farklı görülmediğine ve yayınlarında suç unsuru bulunmadığına, PTT'nin kanal kiralama hizmetinin de sanıkların, Türk hukuk kurallarının son teknolojik gelişmeleri düzenleyememiş olmasından yararlandıklarını belirtmiştir.

Erken genel seçimler nedeniyle Star-1, televizyonu bir süre ülkenin gündeminde kalmıştır. Bugüne değin Türk siyasal yaşamında her zaman sorun olan TRT-hükümet sıcak ve yakın ilişkisi, yerini "özel TV-para" ilişkisine bırakmıştır. Siyasal güçler, yıllardır TRT'nin yayınları üzerinde tartışırken, ortaya özel televizyonların yayınları çıkmıştır. Star-1'in siyasi partilerin reklamların para karşılığı yayınlaması yeni tartışmalara yol açmıştır. SHP dışındaki tüm siyasal partiler bu özel televizyon kanalına paralı reklam vermişlerdir. Bu arada basında yer alan haberler ve değerlendirmeler üzerine Yüksek Seçim kurulu harekete geçerek, Star-1'in yayınlarının seçimin tarafsızlığına aykırı olduğunu açıklamıştır. Ancak, yürürlükteki düzenlemeyle etkili bir sonuç alamayacağından, PTT'ye yönelik eleştiri getirmeyi uygun görmüş ve PTT'nin olanaklarının ve kuruluşların bu yayınlarda kullanılmasının suç olduğunu açıklamıştır. Bu gelişmeler üzerine PTT, Star-1'in canlı yayınlarına olanak veren hizmetlerini durdurmuş ve seçimlere değin Star-1'i kablo yayınlarından çıkarmıştır.

1992 yılında "Star-1" televizyonunun adı, ortakları arasındaki anlaşmazlık sonucunda "Interstar" olarak değiştirilmiştir.

1.3.3 Özel Televizyon Yayıncılığının Yaygınlaşması

1990 yılının yaz aylarında, Magic Box dışında yayına geçmek için beş şirket daha kurulmuştur. Sabah gazetesinin "Satel"i, Türkiye Gazetesinin "Vizyon"u, Asil Nadir Grubu'nun "NTV"si, Hürriyet grubunun "Ulusal"ı, Karacan yayınlarının "Karaca" yayıncılık şirketleri kuruluşlarını tamamlamışlardı. Bu yayın şirketleri özel televizyonculuğa

yasal izin verilinceye değin beklemeyi yeğlemişlerdir. Kimi yayın şirketleri de, TRT yasasının 37.maddesine dayanarak kanal kiralama yolunu düşünmüşlerdir. Dışarıda program hazırlayarak bu programların TRT'de yayınlanması sağlanmıştır.

Ülkedeki hukuk düzeninin, özel televizyon yayıncılığına izin vermemesine karşın özel televizyon şirketlerinin sayısı artmaktadır. Gelişen teknoloji ve yaşanan fiili durum yasaların önüne geçmiştir. Yasal düzenin değişmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır. Çanak antenler ve uydu aracılığıyla gelen yayınları olanakları olanlar izlemekteydi. Bu yayınlardan yalnızca ekonomik gücü olanların yararlanmasının, sosyal devletteki fırsat eşitliği ilkesini zedelediğini ileri sürenler, tekelin fiilen kırıldığını, özel televizyonlara karşı çıkmamanın bir anlam taşımadığını belirtmektedirler.¹³

Star-1 televizyonu, tek özel televizyon olma durumunun ayrıcalığını yaşarken, yaklaşan 1991 seçim hazırlıklarında da yerini almıştı. Televizyonun yayını ANAP çizgisine kaymıştı. Star-1'in ANAP'ın seçim araçlarından biri durumuna gelmesine karşın, DYP'nin seçimleri kazanması, Star-1 içinde karışıklıkların artmasına yol açmıştır.

"Star-1, bir yandan iç yönetim kavgalarını yaşıyor, bir yandan da "Teleon" diye ikinci bir kanal açıyordu.1992'ye bu havada girildiğinde, çok kısa bir sürede yayına başlayan Show TV, TRT ile Star-1'in yayın politikaları arasında kalan geniş boş alanı saptayıp, yepyeni bir strateji ile piyasaya atılmıştı.²⁰⁴

1.4 Türkiye'deki Belli Başlı Özel Televizyon Kanalları

Teleon

Teleon, Türkiye'nin ikinci özel televizyonu olarak yayınlarına başlamıştır. Bu televizyon da, Magic Box şirketinin sahipleri tarafından kurulmuştur.

¹³ Öktem, Niyazi, "TRT Tekeli Fiilen Kırıldı", Ekonomik Panorama, Sayı: 28, Ağustos 1990, s. 38

27 Ocak 1992 tarihinde yayın hayatına başlayan Teleon yayınları için, Telsiz Genel Müdürlüğü yetkilileri, "korsan" yayın yaptığı gerekçesiyle yayın izni verilmemesini, izin verilirse, Türkiye'de televizyon yayıncılığı konusunda yasal düzenlemeyi bekleyen pek çok kuruluşa haksızlık yapılmış olacağı ve düzenleme öncesi hiç bir kuruluşa öncelik tanınmaması gerektiği vurgulamışlardır.

Devletin yetkili kuruluşlarından birinin bu açık ve kesin tavrına karşın, Türkiye Kalkınma Bankası'ndan 4 milyar lira kuruluş sermayesi bulunan Teleon'a 116 milyar liralık teşvik belgesi verilmiş ve Star-1'e tanınan yüzde otuzluk yatırım indirimi ve yüzde yüz gümrük muafiyeti de tanınmıştır.

Mega 10

20 Ekim 1991 Genel seçimlerine bir ay kala uydudan kanal kiralama yolu ile Mega-10 adlı televizyon kanalı da yayına geçti. Bu dönemde, siyasî partiler, TRT'den kısıtlı bir biçimde yararlanabiliyorlardı ve Star-1 yayınları da ANAP partisini destekleyen yayınlarıyla dikkat çekiyordu. Bu nedenle SHP ve DYP'li belediye başkanlarının bir çoğu, Star-1'in ANAP propagandalarına ağırlık veren yayınlar yapması durumunda, yansıtıcı çanakları devre dışı bırakacaklarını açıklamışlardı.

SHP'nin "Demokrasi Kanalı" adını verdiği "Mega 10" televizyonun yayınları, Türkiye'de hazırlanan programlarını, Almanya'dan yayınlıyor ve ancak çanak anten kullanabilen çok sınırlı bir izleyici kitlesi bu yayınları izleyebiliyordu.

Seçim dönemi sonrası Mega 10, yayın lisansı ve finans sorunları olduğunu açıklayarak yayın yaşamına son vermiştir. Mega 10 ilk kapanan televizyon kanalı olarak ta yayın tarihimizde yerini almıştır.

Mega-10'un yayına geçmesi; Türk siyasal yaşamı açısından; siyasal partilerin, kitle iletişim araçları ile propaganda yapmayı bir zorunluluk olarak kabul etmelerinin bir göstergesidir. Ayrıca, siyasal partilerin devletin tekelindeki TRT kurumundan sınırlı ve eşit olmayan

koşullarda yararlanmaları ve parasal gücü olanların özel kanallar aracılığıyla siyasal reklam yapabilmeleri, bu konuda iki seçeneğin olduğunu ortaya koymaktadır. Siyasal partiler, görüşlerini, iktidarda iseler TRT kurumu aracılığı ile, değilse maddi güçleri oranında kamuoyuna duyurabilmektedirler.

Show TV

Show TV'un kurulma çalışmaları 1991 yılının Aralık ayında Hürriyet ve Sabah gazetelerinin özel televizyon yayıncılığı ile ilgili çalışmalarını birleştirmeleriyle başlamıştır. Hürriyet grubuna bağlı Ulusal Radyo Televizyon (URT) ile ortak kurduğu özel TV kanalı ile Sabah Gazetesinin İmaj TV ile ortaklık yaptığı SATEL özel TV kanalı "Birleşik İletişim Radyo ve Televizyon Yapım Anonim Şirketi" adı altında birleşmişlerdir.

1 Mart 1992 tarihinde tüm günü kapsayan yayınlarına başlayan Show TV, TRT ve uydu aracılığıyla izlenen televizyon kanallarının Türk izleyicilerinin gereksinimlerini karşılamadığını belirterek, değişik bir yayıncılık amaçladıklarını açıklamışlardır.

Show-TV izleyici sayısını, "kırmızı nokta"lı, şiddet içeren ve erotik özellikli filmlerle arttırmayı amaçlamıştır. Türk televizyonculuk yaşamında "kırmızı nokta" kavramını getiren -Show TV olmuştur. Ancak, "kırmızı nokta"lı filmleri, en çok izlenen saatler dışında yayınlama sorumluluğu her zaman gösterilmemiştir.

TGRT

TGRT özel televizyon yayıncılığı konusundaki çalışmalarına 1989 yılında başlamıştır. Türkiye Gazetesi Radyo Televizyonu olarak, Türkiye gazetesinin çizgisinde bir yayıncılık çizgisi benimsemiştir. İlk özel televizyon yayını Star-1 televizyonunun gerçekleştirmiş olmasına karşın, kuruluş açısından Türkiye'de ilk kez kurulan özel televizyon TGRT'dir.

TGRT "milli ve manevi değerler"e öncelik verdiğini, "muhafazakar" bir hedef izleyici kitlesine seslendiğini açıklamaktadır. 22 Nisan 1993'te düzenli yayına başlayan TGRT, uzun bir hazırlık ve altyapı oluşturma dönemi yaşamıştır.

Yayına başladığı dönemde İstanbul, Ankara, İzmir ve Bursa gibi büyük kentler başta olmak üzere, 21 ilde izlenebilen TGRT, daha sonra teknik açıdan güçlenerek, ülke genelinde yayına geçmiş ve yayın süresini tam güne çıkartmıştır.

TGRT yayın ve üretim işlerinin ayrılması düşüncesinden hareket ederek "İhlas Film Prodüksiyon A.Ş." ve film üreten "İfpaş"ı kurmuştur. İfpaş; TGRT'nin gereksinim duyduğu paket programları hazırlamaya yönelik olarak çalışmaktadır.

İhlas Holding'e bağlı olan "İhlas Haber Ajansı" görüntülü haber ağı ile tüm televizyon kanallarına görüntülü haber satmaktadır.

Kanal 6

Uydu aracılığıyla İngiltere'den 8 Ağustos 1992 tarihinde test yayınlarına başlayan Kanal 6 televizyonu, 4 Ekim 1992'de düzenli yayın yaşamında yerini almıştır.¹⁴

Cem Uzan'la birlikte kurduğu Star-1'den ayrıldıktan sonra, Kanal 6'yı kuran Ahmet Özal, uzun bir süre bu kanalın sahibi olmuştur.

Kanal 6, Kazakistan'ın ilk özel televizyonu olan "TAN TV" ile ortaklık anlaşması imzalamış, böylece yayınlarını Türkiye Cumhuriyetlere ulaştırmayı hedeflemiştir. Bunun yanında Kanal 6'nın da bağlı olduğu Artı Holding'in bünyesinde yer olan Artı Pazarlama ve diğer şirketleri aracılığıyla ticari ilişkiler kurmayı amaçlamıştır.¹⁵

Kanal D

Milliyet Gazetesinin sahibi Aydın Doğan ve Doğu gruplarının ortaklığı ile "DTV Haber ve Görsel Yayıncılık A.Ş." adıyla kurulmuştur.

¹⁴ Yengin, s.149

¹⁵ "Kazakistana Türk TV'si", Milliyet Gazetesi, 14 Ocak 1993 s.4

Kanal D yayın ilkelerini; "tüm zamanların en etkili iletişim aracı olan televizyonun, toplumlar üstündeki "haber iletici, eğlendirici ve eğitici" gücünün bilincinde olan Kanal D, yayıncılık ilkesini de bu üç amaca; dürüst, tarafsız, çağdaş ve saygın yoldan ulaşılması yolundaki uygulamaya özen göstermektedir" biçiminde açıklamaktadır.

Uluslararası standartlara uygun yeni televizyon binası ve teknik donanımıyla Kanal D belirli bir teknik kaliteyi yakalamıştır.

HBB (Has Bilgi Birikim TV)

HBB Televizyonu, Almanya'dan uydu kanalı kiralayarak Şubat 1992'de İstanbul, Ankara, İzmir başta olmak üzere kimi büyük kentlere yerleştirdiği yansıtıcılar ile çalışmalarına başlamıştır. 19 Temmuz 1992 test sinyali ile yayına geçen HBB, 9 Kasım 1992'de sürekli yayına geçmiştir.

Has Bilgi Birikim Televizyonu, yayına geçtiği günlerde Türkiye yüzölçümünün %70'ne ulaşıyor ve 31 ilde net bir biçimde izleniyordu.

HBB, yayınların da; mecliste temsilcisi bulunan tüm siyasi partilere 10'ar dakikalık serbest konuşma hakkı vermesi ve her hafta Cuma günü camilerden naklen hutbe yayını gibi özelliklerle TV yayıncılığında yerini almıştır.

ATV

Sabah Gazetesi ve Satel Şirketler Grubu bünyesinde kurulmuş, kısa sürede güçlenerek ülkenin önde gelen TV kanallarından biri olmuştur. ATV 12 Temmuz 1993'de yayın yaşamına başlamıştır. Tam gün yayına 1993 Eylül ayında geçmiştir.

Flash TV

Bursa'da bulunan Göktuğ Şirketler Grubuna bağlı Göktuğ Elektronik Yayıncılık Sanayi ve A.Ş.'nin kurduğu televizyon kanalı, 1 Aralık 1992'de sürekli yayınına başlamıştır. Önceleri Marmara Bölgesine

yayın yapmayı amaçlayan Flash TV, ülkenin nüfus yapısını gözönünde bulundurarak daha çok genç nüfusa ve çocuklara yönelik bir yayın içeriği amaçladığını açıklamıştır.

Flash TV, diğer özel TV kanalları gibi uydu kiralamak yerine, radyo link hatlarını kullanarak yayın yapmayı denemiştir.214

Samanyolu TV

1993'te kurulan Samanyolu TV, Samanyolu İletişim A.Ş.'ne bağlı bir televizyon kanalıdır. İslami görüş ve inanın yayınlarına yansıdığı bu televizyon kanalı, yaşamını İslam dinine göre biçimlendiren hedef kitle tarafından izlenmektedir.

Kanal E

Kanal E, Enformasyon Reklamcılık ve Filmcilik Sanayi ve Ticaret A.Ş. tarafından kurulmuş ve 11 Kasım 1992'de test yayınlarına başlamıştır. Kanal E, tecimsel televizyon yayıncılığında yeni bir yaklaşım gerçekleştirmeyi amaçlamıştır. Kısa ekonomik bültenler ve borsa verileri aktaran yayıncılığıyla diğer TV kanallarından farklı olmaya çalışmıştır. Türkiye'nin ilk ve tek ekonomi haber kanalı olmayı hedeflemiştir.

Gündüz saatlerinde izlenmeyi amaçlayan Kanal E, ağırlıklı olarak ekonomi alanında yayıncılık yapmakta, para ve sermaye piyasalarındaki gelişmeleri anında izlemek isteyenlere hizmet sunmaktadır.215

Cine 5

Gelişmiş ülkelerde örneklerine rastlanan aboneli ve şifreli bir televizyon kanalı olan Cine 510 Aralık 1993'te kurulmuştur. Türkiye'nin ilk paralı televizyonu olan Cine 5, Show TV gibi, AKS TV'ye bağlı olan bir kuruluştur.

Sinema filmleri, spor karşılaşmaları, konserler, belgeseller ve aktüel magazin programlarından oluşan yayın içeriği, 1996-1997 sezonunda 1. ligdeki tüm takımların maçlarını yayın hakkını 3 yıllığına

almasıyla kamuoyunda tartışmalara neden olmuştur. Sinema filmlerinin yayın için, Hollywood'un en büyük film şirketlerinden Columbia, Tristar, 20th Century Fox, Walt Disney, MGM/VA, MCA/Universal, Paramount Pictures ve Warner Bros'un filmlerini sinemadaki gösterimlerinden sonra ekrana getirmektedir.

BRT (Boğaziçi Radyo Televizyonu)

25 Ekim 1992'de test yayınlarına başlayan BRT, yasal engeller nedeniyle gerçekleştiremediği yayınlarına, 3 Kasım 1992 tarihinde başlamıştır. Dönemin İstanbul Belediye Başkanı Nurettin Sözen, televizyon aracılığıyla çalışmalarını halka daha iyi bir biçimde duyuracaklarını açıklamıştır.

Heybeliada, Kınalıada ve Güngören'deki vericiler ile önceleri uydu kanallarını yayınlayan BRT, kentin Taksim, Beykoz ve Alibeyköy semtlerine de vericiler yerleştirmiştir. Ancak, Cemal Reşit Rey Konser Salonundan yaptığı canlı yayında teknik sorunların çözülememesi nedeniyle kentin büyük bir bölümü tarafından izlenememiştir.

Kartal Maltepe Pendik (KMP) Anadolu Televizyonu

KMP, İstanbul'da Bostancı-Tuzla arasında 1992 Haziran ayında test yayınlarına başlamıştır. KMP, BRT'den sonra, İstanbul'da ikinci yerel televizyon kanalı olmuştur.

Yerel haber ve program ağırlıklı ilçe televizyonu olan KMP, yörede yaşayan insanları birbirine tanıtarak, yerel yöneticilere ağırlık veren bir yayın politikasını amaçlamıştır.

Diğer Yerel Televizyonlar

Büyük kentlerde birbiri ardına yayına başlayan televizyon kanallarını Anadolu'nun çeşitli kentlerindeki yerel televizyonlar izledi. 30 Haziran 1992'de yayına başlayan "Şanlıurfa TV", Dikili Belediyesinin öncülüğünde yayın yaşamında yerini alan "Dikili TV", İzmir yöresinde geniş bir alana yayın amaçlayan "Bakırçay TV", Karamanda yayın yapan

Karaman TV yerel televizyonculuk alanında ilk akla gelen yerel televizyonlardır.

TRT'nin ve ulusal ölçekte yayın yapan özel televizyon kanallarının yerel yayınları bulunmamaktadır, ya da yayın süreleri oldukça kısıtlıdır. Bu nedenle, Anadolu'da yerel televizyonlar giderek artan bir sayıda yayın yaşamında yerlerini almışlardır. Anadolu'nun her ilinde, sayıları 1 ile 5 arasında değişen yerel televizyon şirketleri kurulmuştur. Yapılan araştırmalar sonucunda, Anadolu'da her ilde yerel televizyon sayısının 2 ile 4 arasında değiştiği ve en az iki televizyon şirketinin sürekli yayında olduğu belirtilmektedir.

Türkiye'de yasal düzenlemenin, özel radyo ve televizyon yayıncılığına olanak tanımamasına karşın, 1989 yılında başlayan fiili durum yıllarca sürdü. Hukuk devleti kavramının temel koşulu olan; her türlü eylem ve işlemin, önceden belirlenen hukuk kurallarına uygun olması gerekliliği gözardı edildi. Kuralsız, ilkesiz radyo ve televizyon yayıncılığı, yerleşmiş yayın ilkelerini sarsan alışılmışın dışında bir düzeni egemen kıldı.

Frekans ve kanal tahsisleri yapılmadığından, işletmesini kurup, teknik alt yapıyı hazırlayanlar, atmosferdeki sınırlı sayıdaki frekans bandlarına sahip oldular. Reklam pastasından önemli paylar alınmasına karşın, vergiler ödenmedi. Haberlerin hazırlanmasında, programların yapılmasında en temel yayıncılık kurallarına uyulmadı. Ne var ki; tüm hata ve kusurlarına karşın, devletin tekelindeki ve denetimindeki radyo ve televizyon kanallarına bir alternatif olarak görülen özel kanallar toplum tarafından ilgiyle karşılandı.

Yayınlara yöneltilen eleştiriler, toplumun çeşitli kesimlerinde oluşan rahatsızlıklar, özel radyo ve televizyonların, kamuoyunu siyasal açıdan eylemlere yönlendirmeleri (Taksim'deki Bosna mitingi gibi) kuralsızlığın bir düzene sağlanması düşüncesini hızlandırdı.

İKİNCİ BÖLÜM

I. GÜNÜMÜZDE KKTC'DE TV YAYINCILIĞI

1.1. Özel TV Yayıncılığının Yasal Düzenlemesi

Yasanın I. Bölümünde; amaç, kapsam ve tanımlar yer almaktadır. Yasanın amacı; radyo ve televizyon yayınlarının düzenlenmesi ve Radyo ve Televizyon Üst Kurulu'nun kuruluş, görev, yetki ve sorumluluklarına ilişkin esas ve usulleri belirlemek olarak açıklanmıştır(Mad.1). Yasanın; her türlü teknik, usul ve araçlarla ve her ne isim altında olursa olsun elektromanyetik dalga ve diğer yollarla yurt içine ve dışına yapılan radyo ve televizyon yayınları ile ilgili konuları kapsadığı belirtilmiştir.¹⁶

II. Bölümde; radyo ve televizyonlarda uyulması zorunlu olan yayın ilkeleri yer almaktadır. Kamu hizmeti anlayışı içinde yayın yaparak radyo ve televizyonların a.bendinden u bendine değin sayılan yirmi yayın ilkesine uyacağı, yasanın 4.maddesinde açıklanmaktadır.

III. Bölümde bu yasayla, Yayın Yüksek Kurulunun yerine getirilmiş olan Radyo ve Televizyon Üst Kurulu yer almaktadır. YYK'un kuruluşu, seçimi, görev süresi, başkan ve başkan yardımcısı, görev ve yetkileri Üst Kurul üyeliği ile bağdaşmayan haller, üyelerin teminat ve mali hakları, kurulun toplantı ve karar yeter sayısı, mali kaynaklar ve bütçe, reklam gelirlerinin ödenmesi, hükümet ile ilişkiler ve üst kurul personeli ayrı ayrı maddeler içinde düzenlenmiştir.

IV. Bölüm Kurul üyelerinin seçimi ile ilgilidir. V. Bölümde kurul hizmetlerinin nasıl yürütüleceği anlatılmaktadır.

VI. Bölüm Kanal ve frekans bandı tahsisi, yayınların düzenlenmesi ve reklamlar başlığını taşımaktadır. Ülke gündeminde tartışmalara yol açan, henüz tamamlanamamış olan kanal ve frekans bandı tahsisinde yetki ve kanal ve frekans bandının nasıl tahsis edileceği bu bölümde açıklanmıştır.

Kamu ve tüm özel radyo ve televizyon kuruluşlarına kanal ve frekans bandı tahsis etmek, yayın izni ve lisans vermek ve bu tahsis ve

¹⁶ "Kamu ve Özel Radyo ve Televizyonlar Kuruluş ve Yayınları Yasası", Resmi Gazete, Sayı: 83, s. 204

izni iptal etmek yetkisi Radyo ve Televizyon Üst Kurulu'na verilmiştir. Ulusal kanal ve frekans bandlarının dörtte biri KKTC Radyo ve Televizyon Kurumuna tahsis edilmektedir. Kanal sayısı üçten, frekans bandı sayısı dörtten az olamaz.

Geriye kalan ulusal, bölgesel ve yerel kanal ve frekans bandlarının yarısı tüm gün üzerinden, diğer yarısı ise, istek halinde zaman paylaşımli ve gerekirse dönüşümlü olarak tahsis edilir. Tahsis süresi beş yılı aşmaz.¹⁷

VII. Bölümde yayınlarla ilgili yaptırımlar yeralmaktadır. Bu bölümdeki maddelerin uygulanması kamuoyunda tartışmalara yolaçmakta, radyo ve televizyon şirketlerinin yoğun eleştirilerine neden olmaktadır. "Üst Kurul, yasayla öngörülen yükümlülükleri yerine getirmeyen, izin şartlarını ihlal eden, yayın ilke ve esaslarına aykırı yayın yapan özel radyo ve televizyon kuruluşlarını uyarır."

Kuralların ihlali tekrarlanırsa, durumun ağırlığına göre izin uygulanması bir yıla kadar geçici olarak durdurulur ya da yayın izni iptal edilir.

Yayın izninin verilmesi için gerekli koşullardan birinin yitirilmesi durumunda ya da yayın koşullarının hile ile elde edilmesinde yayın kuruluşlarının izinleri iptal edilir.

YYK'dan izin almadan radyo ve televizyon yayını yapanlara, yayın bantlarını bir yıl süre ile saklamayanlara, bu süre içinde Savcılıkça istenen sesli ve görüntülü bantları teslim etmeyen yayın kuruluşlarının sahip ya da yöneticilerine verilecek cezalar, yine bu bölümde belirtilmiştir.

KKTC'de özel radyo ve televizyonlar "Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun" 21 Temmuz 1997 yılında meclisten geçti. 21 Temmuz 1997 Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiş bu yasanın, KKTC radyo ve televizyon yayıncılığını en iyi biçimde düzenlenen bir yasa olduğu söylenemez. Yasanın, hem devlet kurumu, hem de özel radyo ve televizyonlar için geçerli olan kuralları

¹⁷ a.g.e, s.212

vardır. Yayın ilkeleri, kanal ve frekans bandı tahsisı gibi. Yasanın bir çok maddesinde kamu yayıncılığı yapan BRT ile, özel kesimde bulunan radyo ve televizyon kanallarının aynı kurallara uyması öngörülmüştür.

BRT kurumunun durumu bu yasada netliğe kavuşmamıştır. Yasanın Avrupa Sınır ötesi Televizyon Sözleşmesine atıfta bulunmaması ve buna göre düzenlenmemiş olması büyük bir eksiklik olarak görülmektedir.

Yükümlülükler ve Programların Desteklenmesi Telekomünikasyon Dairesi VHF/UHF kara ve Deniz Telsiz Sistemleri ve Telsiz Çağrı sistemleri Tüzüğü'nün diğer kuralları saklı kalmak koşuluyla, tüm kamu ve özel radyo ve televizyon kuruluşlarına kanal ve frekans bandı tahsis ile yayın izni ve lisans izni vermek ve bu Yasa Kurallarına ve teknik koşullara uyulmadığı durumda bu tahsis ve izni iptal etmek yetkisi, sadece Kurula aittir.

1.2 Özel TV'lerin Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanunun Getirdiği Düzenlemeler

Ulusal kanal ve frekans bandı planlamasındaki kanal ve frekans bantlarının dörtte biri Bayrak Radyo ve Televizyon Kurumuna tahsis edilir. Bayrak Radyo Televizyon Kurumuna tahsis edilen kanal sayısı beşten, frekans bandı sayısı altıdan az olamaz.

Bayrak Radyo Televizyon Kurumu eliyle kullanılanlar dışında kalan ulusal bölgesel ve yerel frekans bandı ve kanalları ise eşitlik gözetilerek diğer yayın kuruluşlarına tahsis edilir. İhtiyaçların artması halinde, yeni kanal ve frekans bandı tahsisinde Bayrak Radyo ve Televizyon Kurumuna öncelik verilir.

Tahsis süresi beş yılı aşamaz. Süre bitiminde Kurul. belirleyeceği yeni koşullar çerçevesinde frekans tahsisini yenileyebilir.

Ulusal ve uluslararası yayın standartlarının değişmesi yeni teknoloji standartlarının kullanılması, komşu ülkelerin kullanımı dış frekans müdahalesi ve diğer denetim dışı etkenlerle kullanılabilecek frekans spektrumunda meydana gelecek değişiklikler sonucu frekans planlamasının değişmesi gibi nedenlerle yukarıdaki öngörülen tahsis

süresi sona ermeden önce frekans dağıtımında değişiklikler yapılabilir. İstek olması durumunda frekans bandı ve kanallardan bir kısmı, zaman paylaşımli veya dönüşümlü olarak kullanılmak üzere ayrılır.

Telekomünikasyon Dairesi, frekans spektrumunun kullanımına ilişkin uluslararası kurallar ile gerekli teknik bilgileri bağılı olduğu bakanlık kanalıyla Kurula bildirir.¹⁸

Kurul tarafından istenmesi halinde telekomünikasyon tesisleri ile ilgili konularda kurula bilgi verir. Bu Yasanın 5. inci maddesinde öngörülen yayın ilkelerine uygun olması koşuluyla yeniden iletim yapılabilir.

Yeniden iletimle ilgili kurallar, Kurul tarafından hazırlanıp Bakanlar Kurulunca onaylanacak bir tüzükle belirlenir.

Kararsal radyo ve televizyon yayınları dışında kalan kablolu yayınlar, MMD/LMDS yayınları uydu yayınları ve bu gibi diğer yayın şekilleri ve ek yayın hizmetlerine ilişkin esaslar ve uyulması gerekli teknik standartlar Kurul tarafından belirlenir. Bu konuda kurulca hazırlanıp Bakanlar Kurulunca onaylanacak tüzük yapılabilir.

Bir program veya dizi tamamen veya kısmen mali destek görmüşse, bu husus programın başında ve/veya sonunda ibarelerle belirlenir.

Destekleyen taraflar, program içeriğine ve yayınlanmış biçimine, yayıncının sorumluluğunu ve bağımsızlığını etkileyecek hiçbir müdahalede bulunmazlar.

Desteklenen programlarda destek veren ve üçüncü bir kişiye ait mal ve hizmetlere atıfta bulunması ve bunların alınması, satılması ve kiralanması teşvik edilemez.

Programlar, bu Yasanın 32'inci maddesi ile reklamı yasaklanmış olan mal ve hizmetlerin üretimi veya satışıyla iştigal eden gerçek veya tüzel kişilerce desteklenemez.

Uygulanacak yayın standartlarının kurul tarafından belirlenmesinde, uluslararası kuralların yanısıra mevcut sistemlere

¹⁸ a.g.e., s.214

uyumluluk öncelik göz önünde tutulur. Ancak yeni teknolojilerin adapte edilmemesi durumunda uyumluluk dikkate alınmayabilir.

Kurulun ulusal yayın izni verdiği kuruluşlar, izin tarihinden başlayarak en geç birinci yılın sonunda Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti alanının %70'ine yayınlarını ulaştırmak ve haftada asgari yirmi sekiz yayın yapmak zorundadırlar.

1.3. Günümüzde Özel TV Yayınlarının İçeriği

Gerek özel ve gerekse devlet televizyonlarını yayınları KKTC'de birbirlerine benzerlik arz ederler. Belli başlı programlar arasında haberler, filmler, diziler, spor haberleri ve tartışma programları yer almaktadır. KKTC'de yayınlar hakkında önemli kısıtlamalar yoktur. Kanunun özellikle üzerinde durduğu konu reklamlardır. Yasaya göre radyo ve televizyon kuruluşları Cumhurbaşkanlığı ve Hükümetin milli güvenlik, kamu düzeni, genel sağlık ve genel ahlakla ilgili bildirilerini ve Güvenlik Kuvvetleri komutanlığının askere alama ve seferberlikte ilgili bildirilerini ücretsiz olarak yayınlamakla yükümlüdürler.

Ancak, bildirinin yayınlama süresi iki dakikayı aşamaz. İki dakikayı aşan süreler için %50 indirimli tarife uygulanır. Bütün reklamların adil ve dürüst olması, yanıltıcı ve tüketicinin çıkarlarına zarar verecek nitelikte olmaması, çocuklara yönelik veya içinde çocukların kullanıldığı reklamlarda, onların yararlarına aykırı unsurlar bulunmaması, çocukların özel duyguların göz önünde tutulması esastır.

Reklamcı programların içeriğine herhangi bir müdahalede bulunamaz. Reklamlar, günlük yayın süresinin %15'ini geçemez. Ancak, ürünlerin doğrudan alımı, satımı, kiralanması veya hizmet arzı amacıyla yapılan reklam türlerinde bu oran spot reklamların %15'ini aşamaması kaydıyla %20'ye çıkarabilir. Bir saatlik yayın içerisinde spot reklamlara ayrılan süre %20'yi aşamaz.¹⁹

Ürünlerin doğrudan alımı, satımı, kiralanması veya hizmet arzı amacıyla yapılan reklam türlerinin yayını günde bir saati geçemez.

¹⁹ a.g.e., s.216

Reklamlar program hizmetinin diğer unsurlarından açıkça ve kolaylıkla ayırt edilebilecek ve görsel ve işitsel bakımdan ayrılığı fark edilecek biçimde düzenlenir ve bilinçaltı ile algılanan reklamlara izin verilemez.

Haber veya güncel programları düzenli olarak sunan kişilerin görüntülerine reklamlarda yer verilemez.

Reklamlar program arasına yerleştirilir. Birbirinden bağımsız bölümleri olan programlarda veya spor programları ile benzer programlarda aralar içeren olay ve gösteri programlarında, reklamlar sadece bölüm veya devre aralarına yerleştirilebilir. Reklamlar arasında en az yirmi dakika süre bulunmalıdır.

Konulu filmlerin veya televizyon filmlerinin (diziler, eğlence programları ve belgeseller hariç) süreleri kırk beş dakikadan fazla olması halinde, ilk kırk beş dakikalık süre sonunda bir kez olmak üzere reklam için kesinti yapılabilir. Film kırk beş dakikadan fazla ise kırk beş dakikadan sonraki zamanda her yirmi dakika aralıkla reklam yerleştirilebilir.

Hiçbir dini tören yayınına reklam alınamaz. Haber bültenleri, güncel programlar, dini programları belgeseller ve çocuk programlardan otuz dakikadan kısa oldukları takdirde reklamla kesilemezler.

Filmlerin, güncel programların ve spor etkinliklerin gösterilmesi esasında sadece alt yazılarla reklam yapılabilir.

(1)Alkol, tütün ve tütün mamulleri reklamların izin verilemez. Bu madde amaçları bakımından "Tütün ve Tütün Mamulleri", Toplu Taşımacılık Yapılan Araçlarda ve Kapalı Yerlerde Tütün ve Tütün Mamulleri İçiminin Yasaklanması ve Sınırlandırılması Yasasında ona verilen anlamı taşır. Ayrıca ilaç ve tedavilerin reklamı yapılamaz.²⁰

²⁰ a.g.e., s.217

II. KKTC'DE KAMU VE ÖZEL RADYO VE TV'LERİN KURULUŞ VE YAYINLARI YASASININ İÇERİĞİ

2.1 Özel Radyo ve TV Kuruluşlarının Yükümlülüğü

Radyo ve televizyon yayıncılık faaliyetlerini düzenlemek amacıyla, Özerk ve tarafsız bir kamu tüzel kişiliği niteliğinde Yayın Yüksek Kurulu Kurulur.

Kurul, sekiz üyesi Cumhuriyet Meclisinde grubu bulunan siyasal partilerin göstereceği adaylar ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı tarafından atanacak bir üyeden olmak üzere toplam dokuz üyeden oluşur.

Cumhuriyet Meclisinde grubu bulunan her siyasal partinin göstereceği aday sayısı, Cumhuriyet Meclisindeki temsil oranları esas alınarak ve bu konuda Cumhuriyet Meclisi İçtüzüğü kuralları uygulanır.

Cumhuriyet Meclisi Başkanlığı, siyasal partilerce gösterilen adaylara ilişkin dosyayı, adayların bu Yasanın 8'inci maddesinde öngörülen nitelikleri taşıyıp taşımadıklarına ilişkin değerlendirmeyi yapmak üzere Hukuk ve Siyasi İşler Komitesine iletir. Komite değerlendirme sonuçlarını içeren bir Rapor hazırlayarak Genel Kurula sunar.

Raporun Genel Kurulunda kabulünden sonra atama işlemi gerçekleşir. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı bu Yasanın 8'inci maddesinde öngörülen nitelikleri taşıyan bir kişiyi Kurul üyesi olarak atar.

YYK görevlerinin başında özel ve devlet radyo ve televizyonlarının ilkelere uygun yayıncılık yapılmasını denetlemektir. Radyo ve televizyon yayınları kamu hizmeti anlayışı içerisinde aşağıdaki ilkeler uygun olarak yapılması gerekir:²¹

- (1) Anayasanın özüne bütünü ile bağlı kalmak ve Anayasanın genel ilkeler kısmında yer alan ilkelere, demokratik kurallara, kişi haklarına ve toplumsal değer ve çıkarlara bağlı kalmak:

²¹ a.g.e. s.204

- (2) İnsan haklarına dayanan demokratik, laik ve sosyal hukuk devleti ilkelerinin toplumda yerleşmesine ve gelişmesine yardımcı olmak:
- (3) Genel ahlak ve toplum huzurunu koruma:
- (4) Ulusal güvenliğin gereklerine uymak:
- (5) Anlatım özgürlüğüne, iletişim ve yayında çoğulculuk esasına uymak:
- (6) İnsanları ırk, cinsiyet, sosyal sınıf veya dini inançları dolayısıyla hiçbir şekilde kınamamak:
- (7) Toplumu şiddet, terör ve etnik ayrımcılığa sevkeden ve toplumda nefret duyguları oluşturacak yayınlara imkan vermemek.
- (8) Toplumsal eğitimin genel amaçlarına, temel ilkelerine ve milli kültürün geliştirilmesi ilkesine uymak.
- (9) Yayınlarda adalet ve tarafsızlığa, yasalara saygılı olmak:
- (10) Kişi veya kuruluşları eleştiri sınırları ötesinde küçük düşürücü, zarara uğraticı aşağılayıcı veya iftira niteliği taşıyan yayın yasaklarına uymak:
- (11) Özel amaç ve çıkarlara hizmet edici ve haksız rekabete yol açıcı yayın yapmamak:
- (12) Haberlerin toplanması, seçilmesi ve yayınlanmasında yansızlık, doğruluk ve çabukluk ilkelerine bağlı kalmak:
- (13) Haber ve yorumların ayrı olarak yayınlamak:
- (14) Çocukların ve gençlerin fiziksel, zihinsel, ruhsal ve ahlaki gelişimini olumsuz yönde etkileyebilecek yayın yapmama:
- (15) Aksi, yargı kararlarıyla kesinlemedikçe hiç kimseyi suçlu olarak ilan etmemek:
- (16) Kişi ya da kuruluşların cevap ve tekzip haklarına saygılı olmak:
- (17) Haberlere, spor programlarına ve reklamlara ayrılmış zamanlar hariç olmak üzere yayıncıların, yayın zamanlarının en az yüzde yirmibeşinin (%25) yerli yapımlara ayrılmasını sağlamak, bu oranı, seyircilerin taleplerini gözönüne alarak ve yayıncının haber verme, eğitim, kültür ve eğlendirme sorumluluklarını dikkate alarak yayın

türleri ve süreleri ile asgari niteliklerini de öngörmek suretiyle, aşamalı bir biçimde gerçekleştirmek:

- (18) Demokratik kurallar çerçevesinde, eğitim ve kültürel alanlardaki beklentilerine vevap verecek şekilde, demokratik gruplar ve siyasal partiler arasında fırsat eşitliğini sağlamak;
- (19) Radyo ve televizyon yayınlarının Türkçe yapılması esastır. Ancak diğer devletlerin işlerine karışmama, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinin onlarla olan ilişkilerini zedelememe ve diğer ülkeleri ve halkları küçük düşürmeme ilkelerine uygun olarak her dilden yayın yapabilmek;
- (20) Türkçe yayın yapan radyo ve televizyon kuruluşlarınca Türkçeyi aşırılığa kaçmadan, özellikleri ve kuralları bozulmadan konuşma dili olarak kullanmak, çağdaş eğitim ve bilim dili halinde gelişmesmesini ve zenginleşmesini sağlamak;
- (21) Telif hakkı sahiplerinin haklarını tanımak ve ihlal etmemek;

2.2. Özel Radyo ve TV Kuruluşları Nasıl Kurulur?

Özel radyo ve televizyon kurmak isteyen özel ve tüzel kişiler Yüksek Yayın Kuruluna başvuru yapabilirler. Kurul, Tüzükle ve Lisansda belirtilen şartları sağlayan yayıncılara kurmuş oldukları yayın sisteminin işletilebilmesi için "Yayın İzni" verir. Lisans almaya hak kazanan yayın kuruluşlarına aşağıda açıklanan lisans tiplerinden birisi verilebilir.²²

- a) Lisans Tip R1: Ulusal bir radyo yayın şebekesi için (LF, MF, VHF),
- b) Lisans Tip R2: Bölgesel bir radyo yayın şebekesi veya istasyonu için (LF, MF, VHF),
- c) Lisans Tip R3: Yerel bir radyo istasyonu için (MF, VHF),
- d) Lisans Tip UR: Sadece uydudan yapılan ve 90 cm ya da daha küçük çaplı parabolik antenlerle bireysel olarak alınabilen ve

²² a.g.e. s. 211

yeryüzünde kurulu verici veya aktancı istasyonlarla ayrıca yayınlanmayan bir radyo yayını için,

- e) Lisans Tip T1: Ulusal bir televizyon yayın şebekesi için,
- f) Lisans Tip T2: Bölgesel bir televizyon yayın şebekesi veya istasyonu için,
- g) Lisans Tip T3: Yerel bir televizyon istasyonu için,
- h) Lisans Tip UT: Sadece uydudan yapılan ve 90 cm ya da daha küçük çaplı parabolik antenlerle bireysel olarak alınabilen ve yeryüzünde kurulu verici veya aktarıcı istasyonlarla ayrıca yayınlanmayan bir televizyon yayını için
- i) Kablolü dağıtım sistemleri için abone kapasitesine göre lisans türleri:

- 1) Lisans Tip K1: 3000'den fazla abone için,
- 2) Lisans Tip K2: 1001 ile 3000 arası abone için,
- 3) Lisans Tip K3: 301 ile 1000 arası abone için,
- 4) Lisans Tip K4: 101 ile 300 arası abone için,
- 5) Lisans Tip Kp: 100 (dahil) abone sayısına kadar.

J) MMDS sistemleri için abone kapasitesine göre lisans türleri:

- 1) Lisans Tip M1: 3000'den fazla abone için,
- 2) Lisans Tip M2: 1001 ile 3000 arası abone için,
- 3) Lisans Tip M3: 301 ile 1000 arası abone için,
- 4) Lisans Tip M4 : 101 300 arası abone için,
- 5) Lisans Tip M5: 100 (dahil) abone sayısına kadar.

k) Lisans Tip YİR1: Yeniden İletim yapmak amacıyla kurulan Ulusal bir radyo yayın şebekesi için (LF, MF, VHF),

l) Lisans Tip YİR2: Yeniden İletim yapmak amacıyla kurulan Bölgesel bir radyo yayın şebekesi veya istasyonu için (LF, MF, VHF),

m) Lisans Tip YİR3: Yeniden İletim yapmak amacıyla kurulan Yerel bir radyo istasyonu için (MF, VHF),

- n) Lisans Tip YİT1:Yeniden İletim yapmak amacıyla kurulan Ulusal bir televizyon yayın şebekesi,
- o) Lisans Tip YİT2: Yeniden iletim yapmak amacıyla kurulan Bölgesel bir televizyon yayın şebekesi veya istasyonu için.
- P) Lisans Tip YİT3: Yeniden İletim yapmak amacıyla kurulan Yerel bir televizyon istasyonu için,

Ulusal, bölgesel ve yerel ölçüde yayın hizmeti vermek isteyen, Yasa'da ve bu Tüzük'te öngörülen özelliklere sahip olan kuruluşlar, yayın şebekesi veya istasyonu kurmak ve işletmek için bu Tüzük'te belirtilen şekilde Kurul'a yazılı olarak başvurur.

4'üncü maddede belirtilen lisans tiplerinden birden fazlasının talep edilmesi durumunda her bir lisans tipi için ayrı birer başvuru yapılır ve başvurular bağımsız olarak değerlendirilir.

Lisans başvuruları Yayın Yüksek Kurulun'ca hazırlanacak matbu "Form"lar doldurulacak aşağıda belirtilen bilgileri içeren üç ayrı dosya halinde verilir:

- a) Kuruluş ve yayın hizmeti ile ilgili bilgileri içeren dosya.
- b) Teknik alt yapıya ilişkin bilgileri içeren dosya ,
- c) Kuruluşun mali yapısı ve kaynaklarına ilişkin bilgileri içeren dosya kuruluş ve

Kuruluş ve yayın hizmetleri ile ilgili bilgileri içeren dosyada aşağıdaki belgeler bulunmalıdır:

- a) Usulüne göre doldurulmuş olarak Lisans Başvuru Formları,
- b) Lisans Ücreti avansının yatırılmış olduğunu belgeleyen makbuz,
- c)Yayın kuruluşlarının ana yapısı, aynı ve nakdi sermayesi, hissedarların kimliği, vatandaşlığı ve hisse miktarlarını, adreslerini gösterir Şirketler Mukayyitliği'nden alınması tescil ve onay belgesi ile şirket ana sözleşme ve tüzüğü,
- d)Hissedarların yasaya aykırı akrabalık ilişkileri olmadığına dair Direktörler Kurulu beyanı

e)Yasanın 36. Maddesine aykırı herhangi bir ortaklık ilişkisinin olmadığına ilişkin Direktörler kurulu beyanı

f) Kuruluşun kamu yararına çalışan tüzel kişi, parti, sendika, belediye, vakıf, dernek, meslek kuruluşu ve Yasanın 42'nci maddesinin öngördüğü şekilde iletişim alanında eğitim veren Üniversite olması halinde bu hususu kanıtlayıcı belge

g) sağlanacak yayın hizmetinin amacı, hedefleri, program içeriği ve prototipi, planlanan yayın bölgesi, yayın saatleri gibi verilecek hizmete ilişkin ayrıntılı bilgiler,

h) Günlük, haftalık ve aylık olarak planlanan yayın süreleri ve saatleri; sürekli, zaman paylaşmalı ya da dönüşümlü yayın türlerinden hangisinin istendiği,

i) Yönetim yapısı ve personel durumu;

c) Başvuru sahibinin, kuruluşla ilgili olarak bildirmeye gerek duyduğu diğer idari ve hukuki bilgiler,

d) MMDS veya kablolu Dağıtım Sistemi başvurular için, yukarıda belirtilerek ek olarak;

1) Dağıtımı yapılacak program kanalı sayısı ve her bir program kanalının içeriği konusunda ayrıntılı bilgi,

2) Dağıtım yapılacak programların kaynağı olan kuruluşlardan alınmış, söz konusu programların kısmen ya da tamamen kullanılmasına veya dağıtımına izin verildiğini kanıtlayan belgeler,

3) Sistemin aboneleri için kayıt, izleme ücret tahsil ücret tahsil ve benzeri tüm işlemlerle ilgili ayrıntılı bilgiler.

K) Şifreli yayın sistemi talep edilmesi durumunda planlanan abone kayıt, izleme ve ücretlendirme yöntemleri hakkında ayrıntılı bilgiler.

I) Yayında kullanılacak kuruluş ismi veya kısa isim veya işaret veya logo ile bu kısa, isim, işaret veya logonun tescil edilmiş olduğuna dair belge

Teknik Altyapı ile ilgili Dosyada Bulunması Gereken Belgeler Teknik altyapı ile ilgili dosyada aşağıda belgeler bulunmalıdır:

a) Bütün başvurular için:

- 1) Yayın sisteminin komple blok şeması,
- 2) Teçhizatın kurulacağı bina ve hacimlerin tam tanıtımı,
- 3) Stüdyo-Verici istasyonu veya verici şebekesi arası program iletim (link) yöntemi ve teçhizatının ayrıntılı açıklaması,
- 4) Her bir verici veya aktarıcı için Ulusal yayın Frekansı Planlarından talep edilen tahsis numarası ve 11'nci maddeye göre düzenlenmiş temel teknik karakteristikler,
- 5) Stüdyo ve verici donanımında yer alacağı belirlenmiş olan cihazların marka, tip, model ve sayılarını gösteren listeler ile bunların kuruluş düzenini gösteren şemalar,
- 6) Elektrik güç kaynakları ve sistemlerinin tanıtımı,
- 7) Anten sistemi ve verici teçhizatının topraklama sistemlerinin tanıtımı,
- 8) Kullanılacak anten sistemlerini taşıyan yapıların (direk, kule ve benzeri) yüksekliğinin sakınca yaratmayacağına ilişkin yetkili makamlardan alınmış izin belgeleri,
- 9) Şifreli yayın önerilmesi durumunda kullanılacak şifreleme ve şifre çözme teknikleri ile abone kayıt, izleme ve ücretlendirme yöntemleri hakkında ayrıntılı bilgiler.

b) MMDS veya kablolu Dağıtım Sistemi başvuruları için, bu maddenin (a) bendinde belirtilenlere ek olarak ek olarak, abone kapasitesi, sistem ve şebeke yapısını gösteren blok şemalar, program giriş, anahtarlama, yayın ve dağıtım istasyonlarında kullanılan teçhizatın listeleri, sistem montaj ve dağıtım planları ve benzeri tüm bilgileri içeren ayrıntılı tanıtım yapılmalıdır.

Maddi ve Mali Kaynaklar Dosyasında Bulunması Gereken Bilgiler

a) Lisans için başvuran kuruluş aşağıdaki bilgi ve belgeleri vermelidir.

- 1) Mülkiyeti kuruluşa ait olan mevcut ve edilinecek binalar ve tesislerin; stüdyo, verici ve naklen yayın donanımı ile kablo ve diğer link

sistemleri, güç jeneratörleri ve benzeri yayınla ilgili diğer araç ve gereçlerin değerleri;

2) Kiralanmış veya lisans alındıktan sonra kiralanacak tesis, araç gereç ve hizmetlerin listeleri,

b) Lisans için başvuran kuruluş ayrıca, lisans alınmasından başlayarak lisans istenen dönem içinde planlanan tesislerin kurulması, işletilmesi ve genişletilmesi aşamalarını içeren iş ve yatırım programlarını, finansman planlarını ve bu aşamaların her biri için planlanan personel durumunu iletmekle mükelleftir.

Değerlendirme ve Tahsis

Yayın tesisi kurmak ve işletmek üzere lisans almak için başvurulara, bu Tüzük'le ve ilgili diğer mevzuatla belirlenen şartların sağlanması, başvuru belgelerindeki bilgilerin be kuruluşun yeterli görülmesi, avansın yatırılmış olması ve ulusal yayın frekans planlarında talebe uygun yayın kanallarının bulunması durumunda Kurul kararıyla tahsis yapılır ve Lisans verilir.

Ulusal Yayın Frekans Planındaki bir kanal için usulüne uygun birden çok başvuru olması durumunda Yayın Yüksek Kurulu kamu yararına dikkate alarak tesbit edeceği yöntemle başvuruyu sonuçlandırır.

Lisans alan başvuru sahipleri, tahsis edilmiş bulunan frekansların tescilini müteatip, tesisleriyle ilgili satın alma, imalat, ihalat ve benzeri temin ve montaj çalışmalarını başlatır. Donanımın montajının bitirilmesi, cihaz ve sistem ayarlarının tamamlanmasından sonra "Yayın İzni" almak üzere Kurul'a başvurulur. Kurul'un görevlendireceği teknik uzmanların yerinde yapacakları inceleme sonunda yayın sistemi ve donanımının Tüzüğe, başvuru sırasında verilen bilgilere ve ilgili standartlara uygun olması durumunda yayın izni verilir; aksi halde aykırılıklar giderilinceye kadar izin verilmez.

Yayıncı, lisans belgesinde farklı hüküm bulunmadıkça, lisans aldığı tarihi izleyen en geç 6 ay içinde en az bir verici istasyon için ve en çok 2 yıl için de lisansında belirtilen tüm istasyonları için yayın izni

almak ve yayına geçmek zorundadır. Aksi takdirde lisans ve yapılmış olan frekans tahsisi iptal edilerek o güne kadar tahsil edilmiş olan lisans ücretleri Kurula gelir kaydedilir.

Yayıncı, yayın izni alıncaya kadar geçecek süre içinde bütün cihazları ve diğer teknik donanımı için işletme ve bakım talimatları hazırlamak ve Kurul'ca talep edilecek diğer hususları yerine getirmek zorundadır.

Bu Tüzük'de belirtilen yayın hizmetlerinden birini kurmak ve işletmek için başvuruda bulunanlar Lisans ücretinin %30'u oranındaki bir miktarı avans olarak peşinen Kurul'a öderler. Bu avans, inceleme sonunda lisans almaya hak kazanamayan kuruluşlara geri verilir, lisans alan kuruluşların Lisans Ücretleri'nden mahsup edilir.

Çeşitli Lisans Tiplerine göre Lisans ve Yayın İzni Ücretleri

Yayın Türü	Lisans (5 Yıllık)	Yayın İzni (1 Yıllık)
R1.....	1000 USD	400 USD
R2.....	800 USD	300 USD
R3.....	500 USD	200 USD
UR.....	2000 USD	1000 USD
T1.....	3000 USD	1000 USD
T2.....	1500 USD	500 USD
T3.....	1000 USD	400 USD
UT.....	5000 USD	2500 USD
K1.....	8000 USD	4000 USD
K2.....	7000 USD	3500 USD
K3.....	6000 USD	3000 USD
K4.....	5000 USD	2500 USD
K5.....	4000 USD	2000 USD
M1.....	8000 USD	4000 USD
M2.....	7000 USD	3500 USD
M3.....	6000 USD	3000 USD
M4.....	5000 USD	2500 USD

M5.....	4000 USD	2000 USD
Yayın Türü	Lisans (5 yıllık)	Yayın İzni (1 yıllık)
YİR1.....	500 USD	400 USD
YİR2.....	400 USD	300 USD
YİR3.....	250 USD	200 USD
YİT1.....	1500 USD	1000 USD
YİT2.....	750 USD	500 USD
YİT3.....	500 USD	400 USD

Yıllık yayın izni ücretleri, lisansın alınmasını izleyen birinci ve yedinci aylar içinde olmak üzere 2 taksit halinde ve peşin olarak ödenir. Yıl içerisinde herhangi bir ayda verilen lisans ücreti takip eden yılın aynı ayının başlangıç günü sonra erer. Herhangi bir nedenle bir yıl içinde lisansın iptal edilmesi halinde lisans ve yayın izni olarak ödenen herhangi bir miktar iade edilmez.

Yıl içinde lisans tipinin değişmesi durumunda bir önceki lisansın kullanılmayan süresine oranlanan miktar yeni lisans ücretine mahsup edilir ve süre yeniden başlatılır.

2.3. Özel Radyo ve TV'lerin Teşkilat ve Organları

Anayasada öngörülen esaslar ve bu Yasada belirtilen kurallara uymak koşuluyla bütün gerçek veya tüzel kişiler radyo ve televizyon kuruluşu kurup yayın yapabilirler. Bu kuruluşa ortak olabilirler.

Kamu yararına çalışan tüzel kişiler, partiler, sendikalar, belediyeler, vakıflar dernekler, meslek kuruluşları ve bu Yasanın öngördüğü şekilde yayın yapan üniversiteler ve kooperatifler dışındaki özel radyo ve televizyon kuruluşları Şirketler Yasası kuralları uyarınca limited şirket olarak kurulurlar. Limited şirketin hisselerinin nama yazılı olması koşuldur.

Radyo ve televizyon kuruluşları aşağıdakileri elemanları bulundurmakla yükümlüdürler:

- Müdür

- Yayın denetim kurulu;
- Programcı ve
- Teknik eleman

Özel radyo ve televizyon kuruluşlarının uyması gerekli asgari idari, mali ve teknik şartları ile yayın saat ve süreleri ile ilgili esaslar Kurul tarafından hazırlanıp Bakanlar Kurulunca onaylanacak bir tüzükle belirlenir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

I. KKTC'DEKİ ÖZEL TELEVİZYONLAR

1.1 Kanal T

KKTC'nin ilk özel televizyonu olan Kanal T 1996 yılında Ersin Tatar ve babası Rüstem Tatar tarafından kuruldu. Kanal T televizyon yayıncılığına çağdaş, yenilikçi, yaratıcı ve özgün yaklaşımlarıyla Türkiye'nin vizyonunu yansıtmaktadır.

Kanal T'nin kuruluş amacı daha objektif ve insanlara daha kaliteli yayınlar sunabilme gayretindedir. Tarafsız, yalın, insanlara sadece doğruyu gösteren, dürüst yayıncılığı kendine hedef edinen bir kanaldır.

Yeni çağın gen. Kanalı Kanal T kurulduğu günden bu güne, izleyicisinden aldığı güçle sürekli gelişen televizyonculuk anlayışı, kaliteli programları ve seviyeli yayıncılığı ile özel ve resmi kanalların içinde en dinamiği ve en beğenileni olmuştur.

Yayın hayatına başlarken koyduğu ilkeleri ile Kanal T, 1990 lı yıllarda ortaya çıkan özel kanalların içinde ayrı bir saygınlığa ve güvenilirliğe sahiptir.

Kanal T'nin hedef kitlesi, 7 den 70'e herkeştir. Kanal T bütün kitleleri kucaklamak amacındadır. Teknik alt yapısının zenginliğinin ve moderinliğinin getirdiği görüntü ve ses kalitesi nedeni ile de KKTC halkının tercihi olmaktadır.

En iyi yerli ve yabancı yapımları ekrana getiren Kanal T programlarının kalitesi ve çeşitliliğiyle diğer kanallardan farklılaştırılmaktadır. Yeni ve kaliteli filmler yabancı ve star olmuş kişilerin konserleri ve kaliteli belgeselleri ile halkı önemli oranda Kanal T'ye çekmektedir.

Kanal T sabah 9'tan akşam 12 olmak üzere günde ortalama 15 saat yayın yapıyor.

Program düzenlenmesi istek ve arzulara göre yapılıyor. Kanal T'yi halk yönlendiriyor. Örneğin bir program beğeniliyorsa beğeni tepkilerini e-mail yada telefon yoluyla belirliyor. Ön araştırma yapılarak programlar

hazırlanıyor ve ondan sonra tepkiler ölçülüyor. Bu tepkiler yayınların akışını belirtiyor.

Kanal T'e şu anda 17 personel çalışmaktadır. Bunların içinde kadrolu ayrıca sözleşmeli olarak çalışanlar da vardır. İletişim fakültesi, radyo televizyon bölümünde okuyan öğrencileri personel alımında hedef olarak seçiyor.

Kanal T'nin gelir kaynağı reklamlar ve sponsorluklardır. Yapılan programlara bağlı olarak, yayın kalitesine bağlı olarak, ilgi çekici program olduğu zaman ve bunlar doğru kullanıldığı taktirde reklam gelirleri olabilir. Kanal T'ye göre yayınlar kâr yapmaz, sadece prestij meselesidir.

Kurumun giderleri, elektrik, su, kira paraları, personel paralarıdır. Ayrıca hammadde olan bandların fiyatları çok yüksektir. (otuz milyondan başlıyor).

Yapılan herhangi bir programı uluslararası yerlere satma şansı var fakat siyasi politikadan dolayı böyle bir işlem yapılamıyor.

Yayın frekansları, 634369

Yayın yapılan kanal numaraları, UHF

Verici ve aktarıcılar, selvili Tepe ve Kantara

Uydudan yayın, Kanal T'nin imkanları ve KKTC de ekonomik durum iyi olduğu sürece ve daha az baskı olduğu sürece uydudan yayına çıkılması düşünülmektedir.

Jeneratör ve UPS var.

Yayın gücü toplam 5kw. Yapılan yayın adanın 68.8'ine ulaşıyor.

Şu andaki yayının niteliği görüntü analog, ses mono.

Mesleki açıdan dolayı digital yayına geçme düşünülüyor.

Bilgisayar kullanılıyor, otomasyon sistemine geçmenin gereksiz olduğu düşünülüyor.

1.2 Genç TV

Genç TV 31 Mayıs 1997 yılında yayına başlamıştır. Doğru, tarafsız ve güncel olayları gündeme getirme amacıyla kuruldu. Genç TV şu anda mali sıkıntı çeken Birinci ailesine ait olup, genel yönetmeni Ertan Birinci'dir.

Genç TV'nin yayınları açık oturumlar, spor programları, haberler, magazin ve müzik programlarıdır. Genç TV'nin lokal yayını 18'den 24'e kadar sürmektedir.

Genç TV hafta sonlarında ve tatil günlerinde ailelere özel programlarını ve sürprizlerini yoğunlaştırır. Avrupa'dan futbol, NBA ligi, Academy Awards ve Miss World gibi yayınları ile de izleyicisinin küresel gelişme ve eğlenceleri sıcaklığına takip etmesini sağlar.

Türkiye'deki Genç TV ile ortaklık ilişkileri var. 18'e kadar bu kanalı yayınlıyor. 18'den sonra kendi yayınlarına başlıyor.

Tüm yapımlarında en son teknolojik yeniliklerden yararlanmayı hedef edinen Genç TV, internette site açan ve yayınlanan ilk Türk kanallarındandır.

Program düzenlenmesi hitap edilecek kitleye göre yapılıyor.

Kurumun gelirleri reklamlardır. Giderleri ise elektrik, su, malzeme ve personel paralarıdır.

Genç TV'de radyo ve televizyon olmak üzere 20 personel çalışır. Genelde üniversite mezunları tercih edilir. Çalışanlar ise ilk önce iki yıllık sözleşme ile başlar daha sonra kadroluya geçilir.

Yayın frekansları 26 Doğu, 51 Batı bölgesi

Aktarıcı ve vericiler Selvili Tepe ve Kantara'dadır.

Genç TV'nin bir tane stüdyosu var. Stüdyo donanımında kamera, ışık ve dekor var.

Uydudan yayın şu anda yapılmıyor, fakat düşünülüyor.

Jeneratör ve UPS var.

Yayın gücü batı bölgesinde 1kw, doğu bölgesinde 250 watt.

Şu andaki yayının niteliği monologdur. Dijital yayına geçme düşünülüyor.

Bilgisayar kullanılıyor, otomasyon sistemine geçme düşünülüyor.

1.3 Akdeniz TV

Akdeniz TV 15 Kasım 1998 tarihinde Hüseyin Macit tarafından kuruldu. Kuruluş amacı KKTC'nin tanıtılması, kökleşmesi ve Anavatanla olan ilişkilerin gerek ekonomik, gerek sosyal ve diğer alanlarda pekiştirilmesidir.

Akdeniz TV'nin, Türkiye kanalı olan Kanal E ile ortaklık ilişkileri var. Anlaşmalı olarak yayın yapılıyor. Akdeniz TV'nin lokal yayını 6 saattir. Akdeniz TV'nin 17.30'da yayına başlıyor. Yayın Türkçe film veya çizgi filmle giriliyor. 20.00'de haberler sunuluyor. Haberler 20.30'a kadar sürer. Daha sonra reklamlar verilip film gösteriliyor. Akdeniz TV daha çok film ve gençliğe yönelik yayınlar yapmaktadır. Türk ve dünya sinemasının en başarılı filmlerini ekrana taşımaya çalışır.

Yayın ilkeleri milliyetçilik doğrultusundadır. Hedef kitlesi daha fazla gençliğe yöneliktir.

Akdeniz TV'nin çok az miktarda reklamlardan kazanılan geliri var. Giderler ise personel paraları, telefon, elektrik, TAK'a ödenen paralardır.

Akdeniz TV ilk kurulduğunda 39 personelle başladı, daha sonra maddi sıkıntılardan dolayı 16 kişiye indi. Şu anda radyo ve televizyonda olmak üzere 16 kişi çalışmaktadır. Personelin çoğu üniversite mezunları ve master yapan kişilerdir.

Yayın yapılan kanal numarası 47'dir.

Verici ve aktarıcılar Selvili Tepe'dedir. İzin alınmasına rağmen Kantara verici konulmadı. (trafo eksikliği)

Yayın yapılan alan Girne, Lefkoşa, Güzelyurt'tur

1 stüdyo var. Stüdyo donanımı en son sistemdir. Kameralar dijitaldir, bol miktarda UTR vardır.

Uydudan yayın yapılmıyor.

Jeneratör ve UPS yok. Yakın zamanda jeneratör alınacak.

Yayın gücü 1kw.

Bilgisayar kullanılıyor.

1.4 Kıbrıs TV

Kıbrıs TV KKTC'nin en başarılı gazetesi olan Kıbrıs Gazetesi'nin kardeş kuruluşudur. Bir gazeteye sahip olmak ve böylece haberlerin içerisinde olmak Kıbrıs TV'yi bir haber ve magazin televizyonu yapar. Günün gelişen olaylarını ve olayların perde arkasını dur durak bilmeden en ince ayrıntısına kadar takip eden habercileriyle Kıbrıs TV Haber, doğru, dürüst, ilkeli, tarafsız, saygılı ve gerçek haber izlemek isteyenlerin doyurucu haber kaynağıdır. Bu yüzden Türk halkının büyük bir çoğunluğu haber alma hak ve özgürlüğünü Kıbrıs TV haberlerini tercih ederek kullanmaktadır.

II. KKTC'DE ÖZEL TV'LERİN İZLENİRLİLİĞİ

2.1 Kanal Tercihleri

Çalışmamızı tamamlayıcı bir faaliyet olarak halkın Televizyon izleme alışkanlıklarını tespit etmeye yönelik olarak basit bir anket hazırlandı. Anket çalışmasında yüz kişiye hangi kanalları seyretmeyi tercih ettikleri ve bunun nedenlerini sorduk. Aldığımız yanıtları değerlendirdiğimizde halkımızın sadece %41'inin yerli kanalları izlediklerini gördük. Ülkemizde pek çok Türkçe kanalın kolayca izlenebilir olması buna en önemli etken olarak görülüyor. Anket çalışmaları sonucunda yerel kanallar içerisinde en çok izlenen kanalın kanal T olduğu ortaya çıktı. Sorulara yanıt veren 15 kişi Kanal T'yi izlediklerini söyledi. Kanal T'yi tercih etmelerindeki neden ise doğru haber ve kaliteli filmler. Kanal T'nin ilk özel televizyon olmasının da bu başarıda önemli olduğu tahmin edilmektedir. İkinci en çok izlenen kanal olarak da Kıbrıs TV oldu. 12 kişinin Kıbrıs TV meraklısı olduğunu açıklaması ile yerel kanallar içerisinde en çok izlenen TV oldu. İzlenme nedenlerinin başında kaliteli habercilik geliyor. Üçüncü sırada olan Akdeniz TV her yüz kişiden 8i tarafından izlenmekte. Bu kanalın izleyicileri kanalı filmlerden dolayı izlediklerini belirtiyorlar. Genç TV

yerel televizyonlar arasında en az izlenen televizyon durumunda. Bu kanalı tercih edenlerin büyük ekseriyeti spor meraklıları.

2.2 Genel Değerlendirme

Dünyanın her tarafında özelleşen veya özel olarak kurulan televizyonlarla TV kanalları hızla artmaktadır. Gelişen teknoloji de tüketicinin seçim şansını artırmaktadır. Uydular vasıtası ile tüketiciler yüzlerce televizyon kanalı izleme fırsatı bulabilmektedirler. Bununla birlikte televizyon yayıncılığı nispeten pahalı bir iştir. Televizyon yayıncılığının başlıca geliri reklamlardır. Reklam elde edebilmek ise televizyonların hitap ettiği kitlelerin ekonomik gücüne dayanır. Küçük nüfustan ve küçük ekonomiden dolayı KKTC'de özel televizyonların ne kadar başarılı olabilecekleri hep tartışma konusu olmuştur. Özel televizyonların başlıca gelirleri reklamlardan olduğuna göre, reklam verebilecek müesseselerin az ve cılız olmaları bu kuşkuyu hep beslemiştir. Ancak bütün bunlara karşın halen dört adet özel televizyon faaliyet göstermektedir. Bu kanallar özellikle Türkiye kanalları ile ve genelde de onlarca uydu yayınları ile rekabet içersisindedirler. Bu kanalların başarılarının devamı kaliteli yayın yapmaktan geçer. Ayrıca bu kanallar uydu vasıtası ile deniz ötesi yayıncılığı da hedeflemeleri gerekir.

SONUÇ

Televizyonlar hayatımızın ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Her evde en az bir televizyon olduğu ve cepte taşınabilen televizyonların bile var olduğu çağımızda televizyonun insan hayatına etkileri tartışılmayacak kadar büyüktür. Televizyonun en çok şiddet ve bunun gibi yayınlarının etkileri ve özellikle de çocuklar üzerindeki etkisi tartışılmaktadır. Şu anda ülkemizde çok sayıda özel ve devlete ait kanal bulunmasına rağmen özel televizyon ülkemiz için yeni ve henüz sakıncalarından söz etmek için vakit erken sayılabilir. Ancak şimdiden pek çok ana baba, çocukların uykusuz kalışından, ödevlerin yetismeyişinden yakınıyorlar. Bütün gün birkaç kanaldan yayın yapılan ülkelerde, televizyonun sakıncaları her gün tartışılmakta. Örneğin ABD’de bir insan yaşamının onbeş yılının TV ekranı karşısında geçtiği hesaplanmış. Bütün boş saatlerini TV önünde geçirenler için “TV alıkları” deyimini kullanılıyor. Gerçekten TV izleme bu denli tutku olmaya başlayınca pek çok sakınca ortaya çıkıyor. Gerçi çocuklar TV izlerken uslanır, ana babaların ayaklarına dolaşmazlar. Olur olmaz şey için tutturmazlar. Ancak anne ile babanın sevdiği programlarda çocukları yatağa yatırmak, ya da susturmak sorun olur. Çocuklar da soru sormak için bu zamanları seçerler. Ana baba, çocuğu ya tersler, ya da baştan savar. Kimsenin kimseye hatır soracak zamanı olmaz. Ailede söyleşi ve dertleşme ortadan kalkar. Ana, baba ve çocuklar birlikte değil de yan yana yaşamaya başlarlar. Bunun yanında okumaya istek ve ilgi azalır. Çünkü televizyon kişiyi hazıra alıştırır. Kendi başına düşünmeye, araştırmaya olanak bırakmaz. Başka bir deyişle kişiyi uyuşturur ve koşullandırır. Belli beğenileri ve görüşleri benimsetir. Özellikle TV nin ticari amaçlarla kullanıldığı kimi batı ülkesinde durum daha da acıklıdır.

Televizyon da kitap gibi yararlı bir araçtır, ama kişi bu araca egemen olmalı onun kölesi durumuna düşmemelidir.

Ana babalara düşen görev TV izleyicisi olarak çocuklarına örnek olmaktır. Kendisi eve gelince TV başından ayrılmayan ana baba, çocuklara “susun, oturun, çalışın !” diye buyruklar vermekle sorunu çözümleyemez. Kendisi neyi izleyip neyi izlemeyeceğini seçen ana baba, çocuklarına da sınır çekebilir. Çalışma ve uyuku saatlerini aksatmayacak bir program çizebilir. Tüm aile üyeleri belli saatlerde TV izlemek yerine kitap okumaya ya da başka ilgi alanlarına zaman ayırabilmelidir.

Televizyonun toplumda saldırganlığı artırıcı etkisi olduğu görüşü biraz abartılmaktadır. Aile içerisindeki dengesizliklerden ve toplumsal düzensizliklerden kaynaklanan saldırgan davranışlar için TV yi suçlamak işin kolayına kaçmaktır. Gördükleri eğitime ve kendi kişilik eğilimlerine aykırı gelen tutumları çocuklar kolay kolay benimsemezler. TV tutsaklığının, okuma ve özgür düşünme yeteneğini kısıtlayıp, beğenileri köreltmek gibi sakıncaları üzerinde daha da önemle durulmalıdır.

Küreselleşen dünyamızda artısı ile eksisi ile yerel televizyonların sayısının artmasında kesinlikle fayda vardır. Zira günümüz teknolojileri ile tüketiciler dünyanın her yerindeki yayınları uydu vasıtası ile görebilmektedirler. Eğer izleyici ihtiyaçları yerel televizyonlar tarafından karşılanmazsa yurttaşların yabancı kanal seyretme zorunluğu doğuracaktır. O halde yerel kanalların yayın yapması ve bunların yerel seyircilerin ihtiyaçlarını giderecek düzeyde olması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

Aziz, Aysel, "Türkiye'de Televizyon Yayıncılığının 30 Yılı", Türkiye Radyo Televizyon Kurumu, Ankara, 1999

Cankaya, Özden, "Türkiye'de Özel Televizyon Yayıncılığı", Antrakt, Sayı:41, Şubat, 1995,

Cankaya, Özden, "Dünden Bugüne Radyo Televizyon", Beta Basım Yayın, İstanbul 1997,

Kazgan, Gülten, "Ekonomide Dışa Açık Büyüme", Altın Yayıncılık, İstanbul 1985,.

Milliyet Gazetesi, 14 Ocak 1993 s.4

Mutlu, Erol, "Televizyon ve Toplum", Türkiye Radyo Televizyon Kurumu, Ankara, 1999

Ökten, Niyazi, "TRT Tekeli Fiilen Kırıldı", Ekonomik Panorama, sayı 28 Ağustos 1990,

Pekman, Cem, "Televizyonda Özelleşme", Beta Yayınları, İstanbul,1997,

Schick, Irwin C. - Tonak Ertuğrul A., "Uluslararası Boyut: Ticaret, Yardım ve Borçlanma, Geçiş Sürecinde Türkiye", Belge Yayınları İstanbul,1987,

Şaylan, Gencay, "Değişim, Küreselleşme ve Devletin Yeni İşlevi", İmge Yayınları, Ankara 1995,

Yengin, Hülya, "Ekranın Büyüsü", Der Yayınları, İstanbul 1994

“Kamu ve Özel Radyo ve Televizyonlar Kuruluş ve Yayınları Yasası”,
Resmi Gazete, sayı: 83,

DİZİN

Aziz Aysel : 12

Cankaya Özden: 1, 11

Kazgan Gülten: 3,

Mutlu Erol: 7

Ökten Niyazi: 15

Pekman Cem: 3, 5, 6, 8,10

Resmi Gazete: 23, 25, 28, 29, 30, 32

Schick Irwin: 4

Şaylan Gencay: 7

Yengin Hülya: 6, 18